25 СЕН 1991

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | *1991 йил 13 сентябрь, жума, 178-сон* | НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ПАХТАСИ ТОПШИРИЛМОҚДА

Дунёдаги энг шимолий пахтачилик ўлкаси — қорақалпоғистон деҳқонлари пишиб етилган пахтани танлаб теришга киришдилар. Тўрткўл, Амударё, Эллик қалъа ва Беруний районларининг пахта заводларига янги ҳосил пахтаси ортилган дастлабки «қизил карвонлар» келди.

Терим суръати кун сайин жадаллашмоқда. Ғўзанинг барги тўктирилмоқда, пайкаллар машина теримига тайёрланмоқда. Аммо бир қанча хўжаликларда терим машиналарининг ҳаммаси ҳам далага чиқишга шай эмас, механизаторлар учун дуруст шароит яратиш ҳақида етарли ғамхўрлик қилинмаган. Савдо ва таъминот базаларида хўжасизлик ҳукм сурмоқда.

Хуллас, пахта теримига оммавий равишда кириш учун тўла тайёргарлик кўрилди, деб бўлмайди.

(ЎзТАГ мухбири).

Республикамиз пахтакорлари бу йилги йиғим-теримни улкан меҳнат кўтаринкилиги ва шуури билан бошлаб юбордилар. Чунки мустақил давлатнинг мустақил пахта хирмонини бунёд қилишдек шарафли ишни бажариш ҳар бир деҳқоннинг қалбига олам-олам қувонч бағишламоқда. Жумҳуриятимизнинг районларида «ҳосил байрами»ни нишонлаш кунлари зўр шоду ҳуррамлик билан ўтказилаяпти. Пискент райони марказида бўлиб ўтган ана шундай тадбир ҳам ҳақиқий тантанага айланиб кетди.

СУРАТДА: пахта карвонларининг шодиёна кутиб олиниши тасвирланган.

А. ЗУФАРОВ олган сурат.

Машинада терила бошлади

Фурқат районидаги қўриқ «Қолгандарё» давлат хўжалигининг пахтакорлари Фарғона, вилоятида биринчи бўлиб ҳосилни машиналар ёрдамида теришга киришишди. Хўжалик далаларига 40 та пахта териш агрегати олиб чиқилди. Ортиқхўжа Сайфутдинов, Абдулла Усмонов, Мурод Жабборов, Алижон, Исабоев сингари тажрибали механизаторлар ўз терим агрегатлари бункеридан 5-6 тоннадан ошириб пахта тўкишди.

Давлат хўжалиги маъмурияти механизаторларга зарур шароит яратиб берди. Улар махсус кийим-бош, иссиқ овқат, медицина хизмати билан таъминланди, кўчма техник созловчилар хизмати ташкил этилди. Терган ҳар тонна пахталари учун 25 сўмдан ҳақ тўланмоқда.

Р. КАМОЛОВ,
ЎзТАГ мухбири.

МУСТАҚИЛЛИК, СЕНИ АСРАЙМИЗ

Истиқлол туйғуси

ОЛИЙ ЧЎҚҚИ ЙЎЛИДА...

Давлат мустақиллиги — шу қадар олий чўққики, унга бир-икки хатлаш билан етиш осон эмас. Лекин боболар «ўтирган бўйра, юрган — дарё» деб ундаганлар, «интилганга толе ёр» деб далда бердилар. Ана шу мақсаднинг заҳматли йўлида жамиятга мадад берувчи куч — истиқлол туйғусидир. Тўмарис, Спитамен, Жалолиддин каби буюк аждодларимизни ана шу туйғу курашга чоғлаган, Зирабулоқда шаҳид бўлганлар ҳам ўша туйғу билан жангга кирган. Шоир Чўлпон шеъриятидаги истиқлол туйғуси унинг шеърларида уфуриб турибди. Бу туйғу чақмоқдай чақнаб, республикамиз Олий Кенгаши аввал Мустақиллик декларациясини қабул қилган эди, мана энди Мустақиллик эълон қилинди. Бу тарихий воқеа менда маррага етиб бориб енгил тортган кишининг эмас, балки узоқ йўлдан сўнг довон ошишга аҳд қилган, хуржунини елкага осиб ўрнидан даст турган кишининг руҳиятини уйғотади. Ҳамюртларим маъзур тутсинлар-у мустақилликка бағишлаб карнай-сурнай уюштиришга ҳали эрта. Ахир бизнинг олдимизда елкада қолоқ иқтисодиёт юки билан истиқлолнинг юксак чўққисига кўтарилиш вазифаси турибди. Биз эса энди бу йўлда дастлабки қадамларни босмоқдамиз.

Турли давлатлар мустақиллик эълон қилинишидан у тан олинишигача турли даврларни босиб ўтган. Бизнинг йўлимиздаги навбатдаги босқич — мустақиллигимизни бошқа давлатлар, дастлаб иттифоқдош бўлган республикалар томонидан тан олинишига эришувдир. Биз ўзимиз бу борада аввалроқ қадам қўйганимизда, ҳеч йўқса Россиядан сўнг Болтиқ бўйи республикалари мустақиллигини эътироф этганимизда, у енгилроқ кўчар эди.

Мустақилликнинг юридик расмийлаштирилиши — БМТга аъзо қилиб олинишига эришув яна бир муҳим довондир. Бундан ташқари, расман мустақил, аммо амалда қарам бўлиб қолаётган давлатлар оз эмас. Биз мустақиллигимиз пойдевори мустаҳкам бўлсин десак, меҳнат унумдорлигини ва товарларимизнинг сифатини камида ўртача ривожланган давлатлар даражасига олиб чиқишимиз, олиб чиққанда ҳам бунга яқин йиллар ичида эришувимиз жуда долзарб вазифадир.

Мустақил республика илдиз отиб ривожланиши учун узоқ муддат мўътадил ижтимоий ва сиёсий шарт-шароит тақозо қилади: ҳадеб бир жойдан иккинчи жойга кўчирилаверган ниҳол авж ололмайди. Қайта қуриш «юқоридан инқилоб» деб аталгани каби Ўзбекистоннинг мустақил деб эълон қилиниши ҳам «юқоридан ҳаракат» натижаси бўлди. «Юқори»нинг мустақиллик ва халқ фаровонлиги учун интилиши айни муддао, албатта, Аммо йиллар ўтиши билан «юқорида об-ҳаво» яна қандай ўзгарар экан? Мустақиллик йўлида қўйилган қадам, нияти ва дилининг поклиги қай даражада бўлмасин, тор доирадаги гуруҳлар қароридангина келиб чиқмай, умумхалқ иши ва тақдирига айланиши, бунинг учун изчил қонунлар мажмуаси қабул қилиниши керак. Айниқса, ҳар бир сайлов албатта камида икки мандатли бўлишини таъминловчи ва сайловда енгиб чиққан тараф ўз сиёсий мухолифларидан бирон-бир кўрилишида ўч олишини қатъий тақиқловчи қонунлар сув ва ҳаводай зарур.

Ҳар бир фуқаро руҳиятида истиқлол бўлмагунча республика ҳақиқий истиқлолга эришолмайди. Одамлар фикрда ҳам, иқтисодий фаолиятда ҳам қарамлик туйғусидан қутилмас экан, эзгу ниятлар армонлигича қолаверади.

Тўғри, тарихимизда фахрланадиган саҳифалар қаторида Абдулла Қодирийни ўйлантирган даврлар-хонлар ва ўзига бек ҳукмронлар халқ бошига солган қора кунлар кўп бўлган. Минг йиллаб «подшоҳ — худонинг ердаги сояси» деган ақида сингдириб келинган. Хонликлар ўрнида пайдо бўлган ҳозирги чегарадаги давлат номи республика бўлса ҳам, аслида ярим мустамлака эди, тузуми эса яккаҳокимликнинг бошқа бир кўриниши бўлди. Олий ҳокимият вакиллари у ёқда турсин, ҳатто ўз хўжалигига раис сайланганда юқоридан кўрсатилган номзодга қарши овоз берадиган ботир топилиб қолса, бошқаларга ўрнак бўлиши учун унинг адаби берилди. Тоталитар тузум деган дард устига пахта яккаҳокимлиги чипқон бўлиб, бир авлод ўқиш, билим олиш, асрга монанд дунёқараш шакллантириш ўрнига далада мажбурий меҳнат руҳида тарбияланди.

Биз мустақиллигимизни ҳозирги замон цивилизацияси тақозо этувчи бутун бир мажмуа: **Рим ҳуқуқига** асосланган республика тузуми, **қонунга ҳурмат** тушунчаси, **чинакам демократия** билан тўлдиришимиз; миллати, дини ва дунёқарашидан қатъий назар барча тенг ҳуқуқли эканлигини тан олувчи муҳит, порахўрлик, қўли эгрилик, алдов каби иллатлар қатъий қораланадиган, ароқхўрлик, зино, ҳақоратли сўзларни оғизга олишдан уяладиган иқлим вужудга келтиришимиз лозим. Истиқлол туйғуси адолатли жамиятда яшаш, фаровон турмуш кечириш, эркин нафас олиш туйғулари билан чамбарчас боғлиқдир.

Истиқлол чўққиси томон ҳаракатингга баракат, республикам!

А. АЪЗАМОВ,
физика-математика фанлари доктори.

МАСЛАҲАТ УЧРАШУВИНИНГ ЯКУНЛАРИ

10-11 сентябрь кунлари Москвада Россия, Украина, Белоруссия, Ўзбекистон, Қозоғистон, Грузия, Озарбайжон, Литва, Молдова, Латвия, Қирғизистон, Тожикистон, Арманистон, Туркманистон ва Эстония, мухтор вакиллари СССР Мудофаа вазирлиги раҳбарияти, СССР халқ депутатлари иштирокида республикалараро маслаҳат учрашуви бўлиб ўтди.

Маслаҳатлашувлар давомида ҳарбий ислоҳотнинг асосий концепциялари ва йўналишлари, суверенитет ҳақида декларация қабул этган, шунингдек ўз мустақиллигини эълон қилган давлатларнинг якка ва жамоа хавфсизлигини таъминлайдиган ҳарбий қурилиш қоидалари хусусида фикрлашиб олинди.

Учрашувнинг барча қатнашчилари ядро қуролига ва бошқа турдаги оммавий қирғин қуролларига раҳбарлик қилиш ҳамда улар устидан назорат ўрнатиш ягона бўлиши керак, деган фикрни тасдиқладилар. Қурол-яроғларни қисқартириш ва уларни назорат қилиш масалалари юзасидан СССР қабул этган барча халқаро битимлар ва мажбуриятлар борасида ҳуқуқий ворисликни таъминлаш зарур, деган масалада ҳам учрашув қатнашчилари якдил бўлдилар.

Мудофаа соҳасидаги ваколатларни фарқлаб қўйиш ва ўзаро алоқани йўлга қўйиш тўғрисида, шунингдек СССР давлат кенгаши ҳузурида тузилаётган Ҳарбий ислоҳотни тайёрлаш ва ўтказиш комитети ишида доимий асосда қатнашиш ҳақида битим тайёрлаш учун суверен республикаларнинг мухтор вакиллари бундан буён маслаҳат учрашувларини ўтказиб туришлари тўғрисида ҳам бир тўхтамга келинди.

(ТАСС).

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

ЎРТОҚ П. ШЕРМУҲАМЕДОВГА «ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН МАДАНИЯТ ХОДИМИ» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Орол денгизини қутқариш юзасидан олиб борилаётган жамоатчилик ҳаракати ва тадбирларида фаол қатнашганлиги учун Орол ва оролбўйини қутқариш жамоатчилик комитетининг раиси ўртоқ Пирмат Шермуҳамедовга «Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими» фахрий унвони берилсин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 12 сентябрь.

ЮБИЛЕЙ ТАНТАНАЛАРИ АРАФАСИДА

Буюк ўзбек шоири ва мутафаккири Алишер Навоий туғилган куннинг 550 йиллиги муносабати билан Ўзбекистонда ўтказиладиган тантаналар тобора яқинлашмоқда. Юбилей маросимлари 26 сентябрь куни пойтахтимиздаги Киночилар уйида Ўзбекистон Фанлар академиясининг Алишер Навоий ҳаёти ва ижодига бағишланган илмий-назарий конференцияси очилиши билан бошланади.

27 сентябрда академик катта театр биносида Навоий таваллудига бағишланган улкан тантаналар бўлади. Шу куни чет эллик меҳмонлар, қардош республикалардан келган адиблар, таржимонлар ва жамоат арбоблари уч гуруҳга бўлиниб Самарқанд, Бухоро, Хоразм вилоятларига жўнаб кетадилар.

Юбилей тадбирлари рангбарангдир. Тошкентда Навоий боғи очилиши муносабати билан бўладиган умумхалқ сайли шулардан биридир. Улуғ шоир тўйи муносабати билан В. И. Ленин номидаги Тошкент давлат университети, Низомий номидаги Тошкент педагогика институти, Тошкент давлат медицина институти талабалари ва профессор ўқитувчилари билан учрашувлар ҳам бўлади.

Меҳмонларимиз Ўзбекистон Фанлар академияси ва Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида мароқли учрашувларда ҳам иштирок этадилар. Юбилей тантаналари В. И. Ленин номидаги Халқлар дўстлиги саройида буюк даҳо туғилган куннинг 550 йиллигига бағишланган тантанали кеча ва санъат усталарининг концерти билан якунланади.

11 сентябрь куни бўлиб ўтган йиғилишда юбилей тадбирларини ўтказиш билан боғлиқ бўлган масалалар муҳокама қилинди. Республика вазирликлари, ижодий ташкилотлар, Тошкент шаҳар ижроия комитетининг раҳбарлари, илмий муассасаларнинг намояндалари шоир тўйига тайёргарлик юзасидан сўнгги юмушлар қандай бажарилаётганлиги ҳақида сўзлаб бердилар.

Мажлисни Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари Э. Самандаров олиб борди.

[ЎзТАГ].

Иқтисодиёт: муаммо ва ечим

ХОМАШЁДАН ГАПИРИНГ

ТЎЙТЕПА МЕТАЛЛ ҚУРИЛМАЛАР ЗАВОДИДА ИЧКИ ИМКОНИЯТЛАР ТЎЛА ИШГА СОЛИНМОҚДА, АММО...

«Стальконструкция» концернига қарашли Тўйтепа металл қурилмалар заводи Ўзбекистон, шунингдек, Қирғизистон, Тожикистон, Туркманистон жумҳуриятларидаги йирик қурилиш иншоотлари учун ускуналар етказиб беради. Завод кейинги бир-бир ярим йилда танг аҳволга тушиб қолди, чунки хомашё таъминоти бутунлай издан чиқди. Энг ачинарлиси, асосий хомашё — металл прокатнинг нархи ҳаддан ташқари ошиб кетди.

— Илгари биз бир тонна металл прокатни ўртача 120 сўмдан олардик, 1991 йил бошида бу кўрсаткич 180-200 сўмга чиқди. Орадан атиги етти ой ўтиб, ҳозир бир тонна хомашёни 600-700 сўмдан оляпмиз. Металл танқислиги сезилган сари унинг нархи ошиб боряпти. Ишончим комилки, йилнинг охирига бориб бир тонна металл прокатни 1500 сўмдан сотиб оламиз, — дейди энсаси қотиб завод бош муҳандиси Данил Цой.

— Қиммат бўлса ҳам металлни вақтида юбориб турилишибдими?

— Қанийди шундай бўлса, биргина Череповец металлургия комбинати иккинчи кварталда беш вагон хом ашё бермади. Бўлмаса икки ўртада шартнома бор. Учинчи кварталда ҳам беш вагон хом ашё юбориши керак эди, ҳали дарак йўқ. Шу боисдан битта цехни тўхтатган эдик, энди яна битта цехни тўхтатишга мажбур бўляпмиз, бўзчининг мокисидай тинчимсиз қатнаб, металл сўраб тиланчилик қиляпмиз. Шаҳарма-шаҳар кезишимиз оқибатида шу йилнинг атиги тўрт ойидаги командировка сарф-харажатларимиз аввалари тўлиқ уч йилда сарфланган кўрсатгичдан ошиб кетди. Ана энди маҳсулот таннархини тасаввур қилиб кўринг. Ортиқча сарф-харажатлар, бекор туриб қолишлар, айниқса, металл, прокатнинг баҳоси осмондалиги оқибатида завод ишлаб чиқараётган маҳсулот нархи тинимсиз ошиб боряпти.

Завод директори Николай Петрович Гайдук буни эътироф этиб, шундай деди:

— Шубҳасиз, маҳсулотимиз қимматлашган сари унинг харидори камайиб боряпти. Баъзи буюртма берган корхоналар ҳатто уни рад этишяпти. Биз бундан буён ўзимиз харидор излашга мажбур бўламиз.

Ўрта Осиё жумҳуриятларидаги, айниқса, Ўзбекистондаги улкан қурилишлар инобатга олиниб, 1964 йилда ишга туширилган, 1974—1985 йилларда эса ишлаб чиқариш қувватини тўлиқ ва ошириб ўзлаштирган (ҳар йили лойиҳадаги 54 минг ўрнига 62 минг тоннагача металл қурилмалар ишлаб чиқарган) корхона бугунги кунга келиб эллик фоиз қувват билан ишлаяпти. Бир пайтлар «Ўзбекистон» меҳмонхонаси, Санъат саройи, Ҳадрадаги Цирк биноси, Тошкент тайёрагоҳи сингари кўплаб улкан иншоотлар қурилишига мустаҳкам металл қурилмалар етказиб берган корхона эндиликда ўнлаб зарбдор шохобчаларни ишга туширишга тушов бўляпти. Зарур металл қурилмалар ишлаб чиқаришдаги узилишлар натижасида ҳалигача Андижондаги спорт комплекси қурилиши бошланмади, Тўйтепадаги ип йигирув фабрикаси қурилиши кечикяпти, Оҳангарондаги цемент комбинати, Тошкентдаги трактор заводи ва тўқимачилик комбинати, бошқа бир қатор йирик корхоналардаги таъмирлаш ишлари пайсалга солиняпти.

Кейинги бир йилдаёқ ишлаб чиқаришнинг аниқ мароми издан чиққан экан, бу пайтда вазирлик билан концерн қаёққа қаради дерсиз. Бош муҳандиснинг гапига қараганда, бу даврда концерн фақат маслаҳат беришдан нарига ўтмабди.

Бош муҳандисга савол бердим:

— Шундай аҳволда корхонада ишлаб чиқаришни аввалгидек изга солиб юборишнинг иложи борми?

— Биз бунинг учун имкониятларни излаб топиб, ишга солишга ҳаракат қиляпмиз, — дейди Данил Семёнович. — Жумладан, металл камроқ ишлатиладиган маҳсулот ишлаб чиқариш режасини тузяпмиз. Металл ўрнини қоплайдиган бошқа материаллардан фойдаланяпмиз. Ишлаб чиқариш чиқитларидан темир панжара, сўри, эшик, металл шкаф, шахсий уй эгалари учун иситиш қозони тайёрлашни йўлга қўйдик. Бу маҳсулотларимизнинг бозори чаққон. Моддий-техника таъминоти идоралари билан бу борада шартнома тузгандик. Иситиш қозони билан металл шкафга талаб-эҳтиёж тинимсиз ошиб боряпти. Ҳозирнинг ўзида маҳсулот ҳажми бир ярим миллион сўмликка етди. Буюртмачилар буни уч баравар оширишни сўрашяпти. Техник имкониятимиз етарли, бироқ камлиги учун бунинг иложи бўлмаяпти.

— Битта цехимиз тўхтади, яна биттаси тўхташ арафасида, дедингиз. Бўшаган ишчилар ишсиз қолишмайдими?

— Йўқ, биз иложи борича мутахассисларни сақлаб қолиш чорасини кўряпмиз, — дея сўзида давом этди бош муҳандис. — Илгари ўзимизнинг ихчам қурилиш участкамиз бўларди. Айни пайтда бу ерда юз киши ишлаяпти. Уларнинг сафи ва иш ҳажми тобора кенгайиб бораверади. Шунингдек, ғишт ишлаб чиқаришни ўзлаштириш имкониятини излаяпмиз.

Албатта, буларнинг ҳаммаси корхона меҳнат жамоаси томонидан иқтисодий инқирознинг олдини олиш юзасидан кўрилаётган вақтинчалик чоралар. Асосий маҳсулот — йирик қурилиш иншоотлари учун металл қурилмалар ишлаб чиқариш ҳажми кескин камайиб боряпти. Бу муаммо Россиядан олинадиган хом ашё — металл прокат таъминоти билан боғлиқ.

Металл қурилмалар ишлаб чиқаришдаги катта қийинчиликларга қарамасдан, корхона халқ истеъмоли буюмларини ва маҳаллий қурилиш материалларини сотиш ҳамда пуллик хизмат кўрсатиш ҳисобига етти ойлик фойда олиш режасини ошириб бажарди. Ҳозир корхонанинг уч ярим миллион сўм пули бор.

— Бизни ускуналарнинг 70 фоизи эскирганлиги ташвишлантиради, — дейди директор Н. Гайдук. — Эҳтимол, таъмирлаш, цехларни янги ускуналар билан қайта жиҳозлаш учун қарз олармиз. Қарийб бир ярим минг киши ишлайдиган бизнинг жамоамиз учун уч ярим миллион сўм фойда ҳеч нарса эмас. Биз ишлаб чиқаришдан ҳар йили камида 10 миллион сўм фойда олишимиз керак. Шундагина таъмирлаш, ишлаб чиқаришни изга солиш, янги технологик жараёнларни қўллаш, ишчиларга ижтимоий-маиший шароитлар яратиб беришни янада яхшилаш билан боғлиқ муаммоларимизни ўзимиз ҳал этамиз.

Демак, кўп қийинчиликларни енгиб ўтган корхона ишчилари яна бир катта синов бўсағасида туришибди. Янги иқтисодий шароитда уларнинг тадбиркорликлари қўл келишига ишонамиз.

Иброҳим НОРМАТОВ,
СССР Журналистлар уюшмаси аъзоси.

АНЖУМАН ЎЗ ИШИНИ ДАВОМ ЭТТИРМОҚДА

Москва, 12 сентябрь. ТАССнинг дипломатия мухбири Андрей Першин хабар қилади:

Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашининг Москва анжумани тантанали очилиш маросимининг икки кунлик иш тартибидан сўнг, кенгаш иши бугун одатдаги амалий тусга кирди.

Энди Союзлар уйининг колонналари залидаги ташқи сиёсий маҳкамалар бошлиқлари ўрнини уларнинг ўринбосарлари ва мутахассислар эгалладилар. Совет Ташқи ишлар вазирлигининг вакили анжуманнинг амалий қисмини очар экан, вазирлар берган баёнотлар янги ижобий ечимларни, якунловчи ҳужжатни ишлаб чиқиш учун мустаҳкам асос яратганлигини таъкидлади.

ХОНАТЛАСДА—ШОИР ТИМСОЛИ

Марғилон «Атлас» ишлаб чиқариш бирлашмаси раҳбарияти юбилейга бағишланган тадбирлар тизимини ишлаб чиқди. Жумладан, бирлашмада шоир асарлари, улардаги қаҳрамонлар номлари битилган янги нусхалар ўйлаб топиш, яратишга киришилди. Абрбанд бўлимида қизғин маслаҳатлар, ижодий баҳслар узоқ давом этди. Моҳир абрбандчи-рассомлар бир неча кунга қадар ижодий хаёлот бағрида юрдилар. Бобокалонимиз руҳига ҳурмат, унинг пок, нурафшон сиймосига бўлган дилдаги эътиқод ишга ўз таъсирини ўтказди. Бригада жамоалари биринкетин давлат режаларини бажариш билан бирга янги нусха яратишга қўл ура бошладилар.

Одилжон Тўхтасинов бошлиқ бригадада 14 нафар ишчи меҳнат қилади. Лекин уларнинг ҳаммаси ҳам рассомлик қила бермайдилар. Жамоа саркори гап очганда, унинг ёрдамчиларидан Мусажон Бердиқулов атласга «Навоий» деган сўзлар туширилса, маъқул бўлишини айтди. Акрамжон Исмоилов эса ушбу сўзлар тагига «550» деган рақам ёзилса айни муддао бўлади, деди. Уларнинг сўзларини тинглар экан, Одилжон Тўхтасинов ушбу нусхада самога бўй чўзган улуғвор гумбазлар тасвири ҳам бўлса, мазмунан тўлиқ бўлишини таъкидлади.

Хонатлас нусхаси яратиш йўлидаги иш ижодий суҳбатдан сўнг қоғозга гумбазлар тасвири туширишдан бошланди ва бир неча кундан кейин эни камбар хонатлас ипагига кўчирилди.

Одилжон Тўхтасинов ўз меҳнат жараёнида 40 дан зиёд янги нусхалар яратган. Улар асосида ишланган газламалар харидоргирлиги билан эътиборни тортиб келмоқда. Кўплари келишув нархига кўра сотилмоқда. «Шахмат», «Даста гул» ва бошқа нафис хонатлас нусхалари бир неча йилдирки, оммавий тарзда ишлаб чиқарилаяпти.

Абрбандчилик бўлимида улуғ Алишер Навоий юбилейига атаб тайёрланаётган совғалар ишлаб чиқариш давом этмоқда. Ҳозирнинг ўзида ўндан ортиқ бригада бу хайрли юмушга жалб қилинган.

Абдуваҳҳоб
РЎЗИМУҲАММАД
ўғли.

Куюнчак депутатлар

ШЎРВАСИ СУЮҚНИКИ ҲАМОН СУЮҚМИ?

Халқимизнинг бугунги ҳаёти, тан олиш керакки, уруш йиллари ёки урушдан кейинги давр қийинчиликларини эслатади. Умрбод ниманидир кутдик, ҳар хил съездлардан, конференциялардан ёруғлик чиқишини умид қилиб яшадик. Бу анжуманларда нутқларнинг, қарорларнинг, таклифларнинг кўплигига қарамай, одамлар ҳаётини салгина бўлса ҳам енгиллаштирадиган амалий ишларнинг деярли йўқлиги, келажакка бўлган ишончимизни тобора емирмоқда.

Биз кўп йиллар давомида ижтимоий тенглик учун курашяпмиз деб фахрланиб яшадик. Халқ таълими, тиббий хизмат, уй-жой текин дедик ва бунинг оқибатларини бугунги кунда кўриб турибмиз.

Зеро, умумий текин нарсалар барчага баробар эмас экан, Текин тиббиёт ночор аҳволда, суғурта йўлланмалари ҳаммага бирдек насиб қилмайди. Хуллас шўрваси суюқники ҳамон суюқ, қуюқники ҳамон қуюқ. Бутун бир авлодни халқ учун фойдали маҳсулот ишлаб чиқариш эвазига бойишга эмас, балки осон йўл билан пул топишга ўргатиб қўйдик. Энди эса, ҳар бир фуқаро жамиятга келтирадиган фойдаси эвазига ҳақ олиши керак бўлган бозор иқтисоди муносабатлари бошланди.

Бозор муносабатларига ўтиш шароитида ҳам, ўтгандан кейин ҳам асосий вазифа бугунги кунда жуда ночор аҳволга тушган инсон саломатлигини биринчи ўринга қўйиш бўлмоғи лозим. Шунингдек ижтимоий соҳадаги фаолиятнинг асосий мақсади касалликнинг олдини олиш, меҳнаткаш ва унинг оила аъзолари жисмоний, маънавий соғлом бўлиш учун шарт-шароит яратиб беришдан иборат бўлиши зарур. Шу мақсадда кейинги бир-икки йил ичида Жумҳуриятимиз Олий Кенгаши, Президентимиз ва ҳукуматимиз бир қатор қарорлар ва фармонлар чиқарди. Хусусан бу қарорларда жумҳуриятимиз аҳолисининг ярмидан кўпини аёллар ташкил қилишини, кўпчилик оилаларда беш-олти ва ундан ҳам кўпроқ болалар борлигини ҳисобга олиб, уларни ижтимоий тангликдан муҳофаза қилиш назарда тутилган. Бу ўринда кам таъминланган, серфарзанд оилалардаги 2 ёшгача бўлган болалар ва қамқонлик касаллигига чалинган ҳомиладор аёлларга бепул озиқ-овқат маҳсулотлари бериш тўғрисидаги қарорлар ҳам юқоридаги фикримизнинг ёрқин далилидир.

Яқинда Фарғона вилоятида бўлиб шу қарорлар амалда қай даражада бажарилаётганини, болалар ва ҳомиладор аёлларни соғломлаштириш йўлида қилинган ҳаракатлар қандай натижалар берганлигини кўриб келдик.

Вилоят, шаҳар, корхоналар ва хўжаликлар раҳбарлари соғлиқни сақлаш муассасалари бу борада анча ижобий ишларни амалга оширишган. Масалан, Фарғона шаҳар 1-озиқ-овқат магазини ҳомиладор аёлларни озиқ-овқат билан алоҳида таъминлар экан. Улар июнь ойида ҳар бир талонга 2 килограмм гўшт, 4 килограмм товуқ гўшти, 35 дона тухум, 1 кило-ю 250 грамм сузма, 1,5 килограмм қатиқ, 1 килограмм қаймоқ, 5 литр шарбат, 3 литр сут берилган.

Бу белгиланган озиқ-овқат маҳсулотларининг 80—90 фоизини ташкил этади, — дейди магазин директорининг муовини Зуҳра Тешабоева. У кишининг сўзларини озиқ-овқат маҳсулотлари олишга келган ҳомиладор аёллар ҳам тасдиқлашди.

Бироқ, шаҳарда бирмунча яхши йўлга қўйилган бу ишлар ноҳияларда сусткашлик билан жорий этилмоқда. Озиқ-овқат маҳсулотлари савдо базаларидан чекка жойларга мунтазам етказиб берилмаяпти. Натижада 2 ёшгача бўлган болаларга ажратилган 10 сўмлик талонларга оналар дуч келган нарсани, масалан, идиш-товоқ ва бошқа буюмларни олаётганликларининг гувоҳи бўлдик. Оналар сўз билан қилинаётган иш ўртасида муштараклик йўқлиги ҳақида куюниб сўзладилар.

Бундай аҳволни фақатгина Фарғона вилоятида эмас, балки Сирдарё, Хоразм ва бошқа вилоятларда ҳам кузатиш мумкин.

Юқорида айтиб ўтилган қарорларнинг қай тарзда дўндириб бажарилиши жойлардаги шароитга ва имкониятларга ҳам боғлиқ. Имкониятлар эса чекланган. Шунинг учун пештахталар бўм-бўш. Чақалоқлар эса она қорнидалигидаёқ қониқарли озиқланишдан маҳрум бўлиб қолмоқда.

Фарғона вилоят режалаштириш комиссияси савдо бўлимидаги ҳужжатларда вилоятга бу йил қўшимча 12 минг тонна гўшт маҳсулотлари етказиб берилиши лозимлиги белгилаб қўйилган, аммо ўтган олти ойи мобайнида фақат минг тонна гўшт маҳсулотлари олинган, холос.

Дарҳақиқат кейинги пайтларда жумҳуриятимиз аҳолисини гўшт ва сут маҳсулотлари билан таъминлаш оғирлашиб бормоқда. Бироқ юз бераётган ана шу қийинчиликларни катталар, ҳатто ҳомиладор аёллар ҳам тушунишлари, бардош беришлари мумкин. Аммо бу ҳолни чақалоқларга, она қорнидаги мурғак вужудга қайси тил билан тушунтирсак экан?

Вилоят соғлиқни сақлаш бўлими ва унинг муассасалари ҳам ҳомиладор аёллар ва чақалоқларга тиббий ёрдам кўрсатиш, улар орасида ўлим ҳолатларини камайтириш йўлида бирмунча ишлар қилишган. Масалан, «Фармация» ишлаб чиқариш уюшмаси ҳомиладор аёллар учун витамин қўшилган асал тайёрлаб чиқаришни йўлга қўйишган ва шу йилнинг биринчи чорагида 127 минг 123 сўмлик маҳсулот етказиб беришган.

Поликлиника ва қишлоқ амбулаторияларида ҳамда саноат корхоналари қошида 223 ўринга мўлжалланган кундузги стационарлар ишлаб турибди. Марғилон шаҳар «Атлас» ишлаб чиқариш бирлашмаси қошида очилган 10 ўринли кундузги стационарда даволанаётган аёллар бу ғамхўрликдан миннатдор эканликларини билдиришди. Корхона ўтган йили камқон аёлларни бепул овқатлантириш учун 28 минг сўм пул сарфлаган.

Мана шу ҳаракатлар туфайли бўлса керак вилоятда оналар ва чақалоқлар ўлимининг бирмунча камайишига эришилган.

Президентимизнинг шу йил март ойида сўзлаган нутқида қуйидаги сўзлар бор: «Маълумки, Ўзбекистон — кўп болали оналар юрти. Шуни эътиборга олиб, аёлларимизнинг меҳнатини, авлодларимиз тарбиясидаги аҳамиятини ҳеч унутмаслигимиз керак.

Хотин-қизларни оғир меҳнатдан озод қилиш, уларга қисқартирилган иш куни белгилаш, кундалик турмуш учун бекаму кўст маданий-маиший шароитлар яратиб беришимиз лозим. Бу масала ҳаммамизнинг биринчи навбатдаги вазифамиз бўлиши керак.

Фарҳод ФУЗАЙЛОВ,
Республика Олий Кенгашининг Соғлиқни сақлаш, хотин-қизлар ишлари, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш қўмитасининг котиби, Ўзбекистон халқ депутати.

ҚИРҒИЗИСТОН ХАБАРЛАРИ

ЯНГИ ТУҒРУҚХОНАДА ЯНГИ МЕҲМОН

ЎШ. Вилоят марказида 200 ўринга мўлжалланган янги туғруқхона фойдаланишга топширилди. У замонавий совет ва хорижий даволаш асбоб-ускуналари билан жиҳозланган.

ТУҒРУҚХОНА қошида бир сменада 250 беморни қабул қилиш имкониятига эга бўлган аёллар консультацияси бўлими ҳам ишлаб турибди. Яқинда янги туғруқхонада биринчи меҳмон дунёга келди. Октябрь 50 йиллиги номли Ўш ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмасининг тикувчиси Майрам Ирисова қиз кўрди.

НЕМИСЛАР ТАЛАБГОР

Н. КРУПСКАЯ номли тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси вакиллари яқинда Москвада Бутуниттифоқ халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида бўлиб ўтган истеъмол моллари ярмаркасида иштирок этиб, битта олтин, 17 та кумуш совринга сазовор бўлдилар.

КЎРГАЗМАДА намойиш этилган Ўш кўйлаклари айниқса германиялик харидорларга ёқиб қолди. Ҳамшаҳарларимиз немислар диёрига 200 минг сўмлиқ шу турдаги тайёр маҳсулот етказиб беришга рози бўлдилар. Эвазига эса Германиядан замонавий тикув машиналари, эҳтиёт қисмлар, асбоб-ускуналар харид қилишмоқда.

Р. КАРИМОВ.

Қутлов ўрнида

АРМОНЛАРИ МЎЛ ОЛИМ

Умр — оқар дарё. Кечаги кунинг қалб аталмиш кўзгуда бугун сарҳисоб бўлади. Умр йўлларингга эса эл-юрт учун қилган хизматларинг мазмун бағишлайди.

Мен Нусрат Парпиев ҳақида ёзишни ният қилганимда ўйланиб қолдим: хўш, унинг олимлик заҳматию заковатини ёзайми, меҳрда чўнг қалби — шогирдларига ғамхўрлигини ёзайми, кимёнинг халқ хўжалигига хизмат қилдиришдаги жонбозликлари, ташкилотчилигини ёзайми? Аслида бу инсон ҳақида яқинда мўъжазгина китобча чиққан бўлиб, барча мақтовлар шу китобчага киритилганига аминман.

Нусрат Аъзамович умрининг 40 йилини фанга, юртига, шогирдларига бахшида этганлиги унинг 450 дан ортиқ мақолаларидан, 6 катта монографиясидан, 5 докторлик, 23 номзодлик ишини умид билан бошлаган ёшларга устозлик қилганидан ҳам маълум. Бу фан фидойисини истаганча мақташ, кўкка кўтариш мумкин. Лекин мен ҳамду санолардан тийилиб унинг олимга хос дарди, армони ҳақида тўхталмоқчиман.

Биз истаймизми-йўқми фантехника тараққиёти кимёсиз бир қадам ҳам олға силжий олмайди. Айримлар жумҳуриятимиздаги бугунги экологик танглик — сув, ҳаво, тупроқнинг оғуланишини бош сабабчиларидан бири кимёгарлар, деб даъво қиладилар ва улар ҳақдирлар.

Мен ана шу даъвони Нусрат Аъзамовичга етказдим.

— Ўзбекистондаги кимё заводлари Иттифоқнинг 8—9 фоиз кимёвий маҳсулотларини етказиб беради. Бу жуда катта миқдор. Бир пайтлар айрим раҳбарлар билиб-билмай рухсат беришган, натижада заводу фабрикалар қуриб ташланаверган. Атроф муҳитнинг заҳарланмаслиги борасида ҳеч ким қайғурмаган, — дейди у алам билан. — Мана оқибати.. Менинг, наинки менинг, барча кимёгарларнинг энг катта дардимиз, ташвишимиз — мана шу мавжуд кимёвий иншоотларни зудлик билан экологияга, инсон саломатлигига безарар бўлган ишлаб чиқариш корхоналарига айлантиришдир. Бу ҳазилакам меҳнат талаб қилмайди. Начора, зиммамиздаги вазифа халқ учун, келажак учун жуда муҳим.

— Домла, назаримда биз ер ости бойликларини қайта ишлашда ҳам оқсаяпмиз шекилли?

— Секин айтасизми. Худога минг қатла шукур, мана мустақил бўлиб олдик, энди юртимизнинг оддий тоши ҳам ўзимизнинг тасарруфимизда бўлмоғи керак. Мен нодир ва рангли металлар билан шуғулланаман... Ана энди, менинг — мутахассиснинг дардим оддий фуқароникидан минг чандон ортиқлигини тасаввур қилаверинг. Биз бу борада фақат ҳаммоллик қилганимиз, яна ўз бойлигимиз ҳисобига денг. Ҳукуматимизга ҳозирги фараҳли, шунинг билан бирга, машаққатли онларда биз кимёгарлар камарбаста бўлмасак, ким камарбаста бўлади?..

Биз Нусрат Аъзамович билан узоқ суҳбатлашдик. Мавруди келиб унинг фикр-мулоҳазаларини батафсил мақола қилиб ёзарман. Бугун эса домланинг олтмиш ёшга тўлиши арафасида гапни мухтасарроқ қилмоқчиман.

Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, кимё фанлари доктори, профессор Нусрат Парпиев ҳозир ҳам фанда, ҳам ишлаб чиқаришда бирдек жонбозлик кўрсатиб келаётган олимларимиздан. У Тошкент Давлат дорилфунуни кимё факультетининг ноорганик кимё кафедраси мудири, Ўзбекистон Фанлар академияси кимё илмий-тадқиқот институтининг директор ўринбосари, Жумҳурият кимёгарлар жамиятининг раиси ва яна кўплаб илмий-жамоатчилик кенгашларининг раҳбари ёки аъзоси ҳамдир.

Домланинг дарди — муаммолари тоғдек уюлиб қолган кимё, бойлиги — шогирдлари. Мен у билан суҳбатлашиб фанда қанчалар юксакликка кўтарилган бўлса, камтарликда ҳам шу қадар эканлигига амин бўлдим.

Ҳурматли олимимизнинг 60 йиллик тўйига мақтовларга йўғрилган мақола ёзишим жоиз эди, албатта. Лекин унинг дардини, армонларини ёздим. Қолаверса, ёзганларим Нусрат Парпиевнинг ўзи қадар камтарроқ бўлгани маъқул, деб ўйладим.

Тоҳир ДОЛИ ўғли.

Муштарий таклифи

МАЪЛУМОТНОМА ЎРНИГА... ПАСПОРТ

Маълумки мамлакатимизда фуқароларнинг асосий ҳужжатлари, улар туғилган пайтда фуқаролик актларини қайд қилиш бўлимлари томонидан ёзиб бериладиган туғилганлик тўғрисидаги гувоҳнома ва 16 ёшга тўлгандан кейин ёзиб бериладиган (ички ишлар бўлимлари томонидан) паспорт ҳисобланади.

Паспортда исми фамилияси, отасининг исми, миллати, яшаш жойи, агар оилали бўлса, қачон рўйхатдан ўтганлиги, ҳарбий хизматга алоқадорлиги, ҳатто қон группаси ёзиб қўйилади.

Фуқаролар асосан паспортдан айрим ҳолатлардагина фойдаланадилар. Масалан, самолёт ёки поездга чиққанларида, меҳмонхоналарда, санатория ва курортларда дам олишга борганларида, чет элларга саёҳатга чиққанларида, борингки, командировкалар, омонат кассаларида ва айрим идораларга киришда паспорт талаб қилинади.

Бундай ишларда саноқли одамлар иштирок этадилар ва аксарият фуқароларнинг паспортлари йиллаб сандиқларда ётади.

Аслида паспорт бошқа ишларда, ижтимоий ҳаётда керак бўлмайдими? Ҳозирча йўқ. Ҳолбуки, ундан «бюрократия»ни йўқотишда жуда кенг фойдаланиш мумкин. Қандай қилиб?

Маълумки, фуқаролар ҳар йили турли ташкилот ва муассасаларнинг талаби билан маълумотнома олиш учун қишлоқ советларига ёки маҳалла комитетларига мурожаат қилишга мажбурлар. Масалан, ишга кириш учун яшаш жойидан маълумотнома, боласизлик солиғи учун фарзандлари, оиласи кўрсатилган маълумотнома, турли хил нафақа ва компенсациялар олиш учун маълумотномалар, ўқишга кириш учун яшаш жойи кўрсатилган маълумотнома. Қўйингки, ҳар куни турли хил маълумотномалар сўраб қишлоқ совети котиби эшигида навбат кутиб турган ўнлаб фуқароларни учратиш мумкин. Айниқса, йил бошида қишлоқ Советидан маълумотномалар олиш учун юзлаб фуқаролар кун бўйи навбат кутиб ўтирганлигининг гувоҳи бўлиш мумкин. Масалан, Тўрақўрғон районидаги Шаханд қишлоқ Кенгаши 1991 йилнинг биринчи ярмида 5500 дона маълумотномалар ёзиб берди.

Агар қишлоқ Совети ижрокоми котиби бир дона маълумотномани ёзиш, рўйхатга олиш, номерлаш учун 10 минут вақт сарфлайдиган бўлса, бир кунда ўртача 38 дона маълумотнома ёзиш учун 6 соат вақт сарфлашига тўғри келар экан. Бундан ташқари, бир йилда 500 килограмм қоғоз ҳаражат қилинади.

Бундан ташқари фуқаролар навбат билан маълумотнома олиш учун бир-икки кунлаб вақт йўқотадилар, асаблари бузилади. Умуман, ҳозирги даврга келиб қоғозбозлик шу даражага етдики, қишлоқ кенгашларида маълумотнома, талонлар ва бошқа ҳужжатлар ёзиб бериш учун икки-уч киши доимий ўтириб шуғулланишига тўғри келяпти. Бу қоғозбозликлар натижасида амалий иш учун вақтнинг кам қолиши, бюрократиянинг авж олиши натижасида фуқароларнинг ҳақли норозилиги келиб чиқмоқда ва кенгашлар обрўсига салбий таъсир қилмоқда.

Нима қилиш керак? Бунинг учун паспортдан фойдаланишни яхшилаш зарур. Яъни паспортга фуқароларнинг ижтимоий аҳволи, миллати, маълумоти ва фарзандлари ҳақидаги барча маълумотларни ёзиб қўйилсин. Турли маълумотномалар талаб қилувчи идораларда эса маълумотнома ўрнига ўзларига керакли маълумотларни фуқаронинг паспортидан ёзиб олсинлар. Бу иш тўғри йўлга қўйилса, ҳар томонлама — иқтисодий, маънавий фойда бериши турган гап...

Усмонжон РОЗИҚОВ,
Наманган вилояти, Тўрақўрғон районидаги Шаханд қишлоқ кенгаши раиси.

АНДИЖОН ВИЛОЯТИ. Советобод шаҳар универсал магазинида аҳолига намунали савдо хизмати кўрсатилмоқда. Бу ерда ўз ишининг моҳирлари кўплаб топилади. Магазинда ҳар ойда 200 минг сўм ўрнига 260-280 минг сўмлик маҳсулотлар аҳолига етказиб берилмоқда.

СУРАТДА: саноат бўлими сотувчилари Н. Аҳмадалиева, Ш. Юсупова, О. Ўринбоева, М. Рисбоева бугунги натижа ва эртанги режа ҳақида суҳбатлашмоқдалар.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ
олган сурат.

ВАТАН ҚУЧОҒИГА ҚАЙТДИ

Афғон мухолифларининг қўлидаги собиқ ҳарбий асир, жангчи Намоз Оллаёров 12 сентябрь куни самолётда Қобулдан Тошкентга келди.

Тўрт йил муқаддам Намоз асирга тушиб қолган эди. У ўртоғи билан сув олиш учун бўлинма ташқарисига чиққан пайтда қўлга тушиб қолган эди. Уни ушлаб кетган гуруҳ бориш қийин бўлган тоғ орасида жойлашган эди. Ҳарбий асир қочишни неча марталаб режалаштириб кўрди-ю, лекин ҳеч иложини тополмади.

Мана, ниҳоят, она диёрдаги самимий учрашув. Шу самолётда етиб келган СССР Олий Кенгаши армия ёшлари билан шуғулланувчи кичик комитетнинг раиси В. П. Золотухин аэропортда ЎзТАГ мухбири билан суҳбатда бундай деди:

— Биз Оллаёровни қутқариш ишига шу йил бошларида киришган эдик. Қийинчиликлар, муаммолар кўп бўлди. Афғон ўртоқлар ёрдам беришди. Кичик комитетимизнинг масъул гуруҳи асирликдаги жангчиларни аниқлаш ва қутқариш ишини давом эттирмоқда.

Ўғли билан Қобулдан бирга келган Р. Оллаёров уни қучоғидан қўйиб юборгиси келмасди.

Сурхондарё вилояти Жарқўрғон районидаги «Сурхон» совхозида Намознинг юртдошлари ҳам уни орзиқиб кутишаётгандир. Намознинг эндиги орзуси битта:

— Ўқимоқчиман, — деди у.

В. ДРАЧЁВ,
(ЎзТАГ мухбири).

«Жарлик» мақоласини (1991 йил 8-июнь) прокурор муҳокама этади

ҲАМ ФАРЗ, ҲАМ ҚАРЗ

Мақолани ўқиб, Колумбия давлатидаги ҳуқуқий манзара ёдимга тушди. У ерда уюшган жиноятчиликка қарши курашиш учун давлатнинг ҳам кучи етмаётган экан. (Америкадан юз миллионлаб пул, куч олиб курашишга мажбур бўлинмоқда). Натижа эса кўринмаётир. Мана сизга ўз вақтида чора кўрмасликнинг оқибати.

Менимча жумҳурият прокуратураси, Ички ишлар вазирлиги, Давлат хавфсизлиги комитети уюшган жиноятчилик ҳақидаги барча гапни ошкор этишса, Олий суд, Адлия вазирлиги одам ўлдириш, ўғирлик, босқинчилик, талончилик каби жиноятлар учун қандай жазолар белгиланганини ва маҳкумлар қанча вақтдан сўнг озодликка чиқаётганликлари, қанча жиноят иши суддан қўшимча терговда қайтгани, «бости-бости» бўлиб кетаётгани ҳақидаги маълумотларни ҳам айтишса вазият анча ойдинлашган бўлур эди. Уюшган ҳолда ўғрилик ва бошқа жиноятлар содир қилганлиги учун қанча милиция ходими жиноий жавобгарликка тортилгани тўғрисидаги маълумотларни ҳам яширмаслик керак.

Муаллиф, капиталистик мамлакатларда бизга қараганда жиноятчилик кўп, деган фикрни ҳам билдирган. Эҳтимол шундайдир, аммо бизда қўшиб ёзиш деган жиноят бор, деб уларга тушунтириб кўрингчи, кулишади (у томонларда хўжалик юритиш системасининг ўзи бундай жиноят учун изн бермайди). Бундан ташқари ўша мамлакатларда ўқ отар қуроллар очиқ магазинда сотилади. Шу қоидани бизда жорий қилиб кўринг-чи. Ҳатто тасаввур қилолмайсиз...

1989 йилда районимизда бироонта ҳам одам ўлдириш жинояти бўлмаган эди, ўтган йили эса ов милтиғи билан 2 та қотиллик юз берди. Чет мамлакатларда давлат ўзининг фуқароларини жиноятчилардан тўлиқ қўриқлай олмаслигини тан олиб, қурол сотишга рухсат берган. Яна улардаги тартибни айтиш керакки, агар ўғрилик туфайли фуқаро моддий зарар кўрса, товонини давлат тўлайди-да, ўғри топилгандан сўнг ундан ўзи ундириб олаверади.

Хўш, нега бу қоидани бизда жорий қилиш мумкин эмас? Агар шундай қилинса-ю, давлат хазинасининг бир томони камайса, у қараб турмайди, жазони кучайтириб, янги қонунлар чиқаради, тегишли органлардан талаб ҳам қилади.

Эҳтимол кўпчилик билмас, фуқароларнинг шахсий мулкини ўғирлаш қонунимизга кўра оғир жиноят ҳисобланмайди. Нега уни оғир жиноятлар қаторига қўшиш, жазони кучайтириш мумкин эмас? Бундан ташқари ўғрилик, босқинчилик, талончилик содир қилган шахслар тергов ва суд даврида очиқда юриши, уларга нисбатан суд қамоқ билан боғлиқ бўлмаган шартли жазолар тайинлайвериши мумкин, чунки қонуннинг ўзи бунга рухсат беради.

Энди, муаллиф таклиф қилаётган жиноятчининг оёқ-қўлларини кесишга ўтиш масаласига тўхталайлик. Бундай жазолар Ислом аҳлининг қон-қонига сингиб кетган ва мамлакатни бошқариш қонун-қоидалари ҳам шу асосда юритиладиган давлатларда у қўлланилади. Биз эса эндигина дину ислом тўғрисида очиқ гапира бошладик.

Шахсан ўзимга келсак, мен бундай жазо усулларини қўллашга ўтиш тарафдориман. Аммо уни умумхалқ референдумига олиб чиқилишига ишонмайман. Шунинг учун ҳозирча ишни жавобгарликни кучайтиришдан бошлаш керак. «Ўғрилик, босқинчилик, талончилик, жиноятларни содир қилганлар тергов даврида айб эълон қилиниши билан албатта қамоққа олинади, уларга нисбатан судда фақат қамоқ жазоси қўлланилади, ҳеч қандай шартли жазо ва ҳукм ижросининг кечиктирилишига (вояга етмаганлар, I ва II тоифа ногиронлари бундан мустасно) йўл қўйилмайди, келтирилган моддий зарарни айбдор то умрининг охиригача бўлса ҳам тўлайди» деган қоидаларни қонунга киритиш, шу асосда Ўзбекистон Республикаси Жиноят мажмуасининг 7^1, 23^2, 42, 43, 44^1, 50^2, 52 ва Жиноят процессуал мажмуасининг 78 ва ҳақазо моддаларини қайта таҳрир қилиш зарур, деб ўйлайман. Чунки ҳозирги қонунга кўра агарда тергов даврида ўғирланган нарсалар топилмаса, ва ўғрининг мол-мулки бўлмаса, унда муддати тугагунча қамоқ жойидан жабрланувчига ойига бир неча сўм пул келиб туради, холос.

Оқибат бу тоифадаги ўғрилар бошқа жиноятчилар билан бир хилда жазоланмоқда. Масалан, қарзни тўлашдан қутулиш учун одам ўлдирган ҳам ёки мақолада келтирилганидек, бир гуруҳ бўлиб, бировнинг (уйига бостириб кириб) мол-мулкини талаб, уй эгасини ўлдирган ҳам битта модда билан, яъни ЎзССР ЖКнинг 80-моддаси биринчи банди билан жавобгар қилинади. Аслида жиноятчилар йилдан-йилга ваҳшийлашиб бораётган экан, қонун ҳам шунга мос қаттиқроқ бўлиб бориши керак эмасми?

Ҳозирги кунда жиноят қидирув бўлими ходимларию терговчилар қулоғигача ишга кўмилган, иш куни фалон соатда тугайди, деган гапни аллақачон унутиб юборишган (терговчилик фаолиятидан маълум). Агар уларнинг маоши ҳуқуқ соҳасида ишловчи ҳар қандай ходимникидан юқори бўлиб, уй-жой ва ҳоказо имтиёзлардан биринчи навбатда фойдаланишса, меҳнатга ҳақ тўлаш лавозимига қараб белгиланса адолатдан бўлур эди.

ОБХСС хизматининг «ҳисобот учун» ишлаётган, йилдан-йилга таъсири камайиб кетаётгани ҳаммага маълум. Айрим жумҳуриятларда бу хизмат тугатилмоқда. Биз уларга хўжаликлардаги ишларни (давлат мулкини талон-тарож қилиш ва ҳоказолар) текшириш ва тергов қилишни топширайлик.

ОБХСС ва жиноят қидирув инспекторларидан юксак касб маҳорати ва билим талаб қилиниши ҳеч кимга сир эмас. Таассуфки, ҳозир бу соҳани ҳам агроном, зоотехник, қурувчию педагоглар — милицияга мутлақо алоқаси бўлмаган диплом соҳиблари эгаллаб олишган. Олий милиция мактабини тугатганлар эса оддий участка инспектори бўлиб ишлаб юрибди.

Умрида бироонта ишни тергов қилмаган одам прокурор, судья бўлиб ишлаши мумкин (қонунни пухта билса бас), аммо жиноят қидирув инспектори, терговчи бўлиб ишлай олмайди. Чунки улар жиноятчилар билан биринчи учрашиб, яккама-якка олишади, учи ҳам, охири ҳам йўқ жиноятларни фош қилади, ҳаёти ҳамиша хавф остида туради.

Уюшган жиноятчиликка қарши курашга давлат хавфсизлиги ходимлари жалб қилинсин, дейилмоқда. Аммо бу ҳали қонун тусини олгани йўқ. Давлат хавфсизлиги бошқармаси терговчилари кейинги 20-30 йил ичида бироонта ҳам жиноят ишини тергов қилмаганлиги (чунки уларга тааллуқли жиноятларнинг ўзи йўқ), умри сафарларда ўтиб кетаётганлиги ҳаммага маълум. Ёки халқ назорати комитетларида ходимларнинг жиноятчилик, қонун ва ҳуқуқбузарликларга қарши курашдаги ҳақиқий ўрнини бир чамалаб кўриш вақти етмадимикин? Чунки бир йилда битта ҳам материални тегишли органга оширмаган халқ назорати комитетлари бор. Уларнинг тинч юриши кўпларга ёқаяпти шекилли. Аммо миллионлаб пулларнинг бекорга сарфланаётганлиги билан қачонгача келишиш мумкин?

Ана шундай ташкилоту идоралар қанчадан-қанча. Наҳотки уларни тугатиб ёки қисқартиб, бўшаган жой ва маблағни устимизга бало-қазодай ёпирилиб келаётган офатга қарши ташлаш мумкин эмас?!

Албатта уюшган жиноятчиликка қарши курашиш учун умумий ижтимоий, сиёсий, социал чора-тадбирлар кўриш керак. Уларни тегишли юқори ташкилотларнинг раҳбарлари ва масъул кишилар жуда яхши билишади. Мен фақат мақоладаги айрим фикрларга ўз мулоҳазаларимни билдирдим ва уларни мутлоқ ҳақиқат деб ҳисоблайман.

Балки республика Олий Кенгаши махсус комиссия тузиб (улар ноҳия ва вилоятларга чиқиб) жабрланувчилар билан учрашиб (ҳақиқий аҳволни ўз кўзлари билан кўриб, ҳис қилиб) истиқболли қонунлар яратар. Эҳтимол бу масала сессияда махсус кўриб чиқилар...

Ҳали ҳам ҳеч гап эмас, бизлар жиноятчиларнинг ноғорасига ўйнамасдан улардан олдин отни қамчилашимиз ҳам фарз, ҳам қарз.

Сафар КАТТАБОЕВ,
Деҳқонобод район прокурори.

Сиёсий кураш сабоқлари

ЛЎТТИБОЗЛИК — ХАВФЛИ ИЛЛАТ

ҲАЁТИМДА шундай бир ибратли воқеа бўлган эди. Гренобль дорилфунунида ўқиб юрганимда эрталабки лекциялардан кейин олдимга бир нечта хитойлик талаба келди. Улар совет талабаси сифатида мени Мао таълимотига бағишланган мунозарага таклиф қилишаётганини француз тилида бир амаллаб тушунтирдилар. Давра суҳбатида ўз фикримни айтишим мумкин эмиш. Рози бўлдим, чунки очиқчасига, самимий гаплашишни ёқтираман. Лекин бизларга дарс берадиган франциялик профессор қўрқиб кетди. Сиз бизнинг сиёсий ахлоқимизни билмайсиз, деб тушунтирди у. Маочилар чиндан ҳам тингловчиларни тўплашади, бир неча киши сўзга чиқади. Навбат оппонентга келганда эса унга помидор отишади. Ҳайрон бўлдим, мунозарадан мақсад нима, ахир? Ҳамма гап ана шу помидорда экан. Маочилар матбуоти музаффар ғоялар тантанаси ҳақида жар солиши учун шундай қилинаркан. Гўё оппонент бирон-бир жўяли фикр айта олмаган, мажлис аҳли эса унга ўз муносабатини билдирган бўлиб чиқади. Табиийки, мен бундай мунозарага қатнашишга кўнмадим.

Бугунги кунда мамлакатимизда бўлаётган сиёсий мунозаралар муносабати билан Франция сабоқлари эсга тушаяпти. Москвада чиқаётган ҳафтанома — «Мегаполис-экспресс» сиёсий тескаричиликнинг жарчиси бўлиб қолди. Пойтахтнинг ўзида ушбу рўзнома умуман бекадр, оммавий нашрлар рейтингида у ҳатто тилга ҳам олинмаган. Аммо кимдир ғаразли ниятда ушбу ёқимсиз «демократик» нашрни Ўрта Осиёга олиб келаяпти. Ўзбекистонда у бир неча юз нусхада тарқалмоқда.

«Мегаполис»нинг чиқишларини асосан беш мавзуга ажратиш мумкин. Биринчиси — фоҳишабозлик, «у ерда» яхши, «бизда» ёмон қабилида секс тўғрисидаги «илмий» фикр-мулоҳазалар берилади. Масалан, чет эллик сайёҳлар билан алоқа қилувчи фоҳишалар тўғрисидаги «Тошкент қизил фонусларини ёқди» деган мақола. Иккинчиси — отишма. Кавказорти, Ўрта Осиёдаги қонли воқеалар, қатл этишлар, ўлимга маҳкум кишилар, уриш-жанжаллар ҳақида алоҳида завқ билан ёзилади. Учинчиси — ювиндихона. Бунда кир кийим-кечак, жанжал-можаро, чиқинди асосий ўринни эгаллайди. Таҳририят ўз муаллифлари билан иш олиб борганда ҳам қинғир йўл тутади, буни ўз тажрибамдан биламан. Яқинда босилган «Тошкент — дайдилар пойтахти» (мен бўлсам мустақил республика пойтахти, деб билардим) деган мақола эса ҳали холва. Тўртинчиси — психопатология. Ҳар қандай бузуқликлар, бемаънигарчиликлар, айнишлар, ахлоқсизликлар қаламга олинади. Бинобарин, бу таҳририят далилларни бузиб кўрсатиб, қаллоблик қилишида, хотира, идрок, илтифот, тафаккур оқсаганда ва руҳий касалликнинг бошқа аломатлари пайдо бўлганда жуда яққол кўзга ташланади. Ва, ниҳоят, бешинчиси — сиёсат (тўғрироғи, бу нашрга зеб бериш, уни салобатлироқ қилиш учун).

Юқоридаги қонун-қоидаларга амал қилиб, бир нарса ҳақида ақлдан озгунча қайта-қайта ёзавериш мумкин. Бунга «Ўзбеклар иши» ҳақидаги кўп қисмли, аммо тутуруқсиз томоша яққол мисолдир.

Мен москвалик журналистларга ҳақиқат керак, деб ўйлабман. Наҳотки биз фақат ўғрилар, бангилар, фоҳишалар, дайди ва бошқа ярамас одамлар орасидагина яшаётган бўлсак? Февраль ойида мақола ёзиб, таҳририятга жўнатиб юборгандим. Дом-дарак бўлмади. Бир неча ой ўтгач, иш юзасидан Москвага борганимда «Мегаполис-экспресс» таҳририятига кирдим, республика тўғрисида янги мақола ёзиб бермоқчи бўлдим. Мақоламнинг мазмунини эшитган бош муҳаррирнинг жазаваси тутиб, қабулхонадан отилиб чиқиб кетди ва ўз хонасига кириб, эшикни ичидан қулфлаб олди. Бошқа ходимлар анча маданиятли эканлар. Бош муҳаррир ўринбосари Александр Забаркин асли тошкентлик бўлиб, хушмуомала одамга ўхшаб кўринди менга. Турсуной Охунова, Шароф Рашидов билан учрашувларини эслади. Рашидовни бунчалик ёмонотлиқ қилишаётгани яхши бўлмаяпти, дуруст одам эди, деб нолиди. Бошқа ходимлар ҳам анча-мунча қизиқ нарсаларни айтиб беришди. Масалан, ҳафтанома саҳифаларида муаллифнинг фамилияси Петров деб кўрсатилса, қалам ҳақи бериладиган рўйхатда Иванов деб ёзилар экан.

Шунга қарамай мен мақоламни чиқарасизлар, деб туриб олдим. Таҳририят ўз қоидасига содиқ қолибди, розилигимсиз мақоламдан бир нечта бўлакни олиб ташлаб, мазмунини бузибди, ҳақоратомуз луқмалар «қўшибди», сиёсий маҳбус қиёфасидаги ҳажвий расм берибди... Бу — демократия эмас, мегакратиядир. Мамлакатимиздаги бой сиёсий фикр хилма-хиллигида учраб турадиган бемаъни, ғайритабиий бир нарса.

МАҚОЛАНИНГ тўлиқ матнини ҳавола қилаяпман. Олиб ташланган жойлар қора ҳарфлар билан берилди. Хулосани ўзингиз чиқара қолинг.

«Ўзбеклар иши: ҳақиқат ва уйдирма.

«Ислом Каримовнинг ўзбеклар иши» мақоласи Ўзбекистонда портлаган бомбадек кучли таассурот қолдиргани йўқ. Бунга «Союзпечать»нинг ҳийла-наранги сабаб эмас, балки чуқур асослар бор. Тарозининг битта, яъни «Ўзбекистоннинг хунук қиёфаси» деб аташ мумкин бўлган палласига Москвада чиқаётган мазкур ҳафтаноманинг шу йил мобайнида жумҳуриятимиз тўғрисида эълон қилинган 30 га яқин мақоласи ташланган бўлса, иккинчи палласи бўм-бўш.

Шундай бўлса-да, ҳозирги замон журналистикаси оламида қора-оқ тасвирдан бошқа ранглар ҳам бор. Ислом Каримов ҳақида Марказий телевидение орқали берилган кўрсатув анча ранг-баранг эди. Миллионлаб томошабинлар Ўзбекистон ССР Президенти амалга ошираётган ислоҳотнинг илк ижобий натижаларини ўз кўзлари билан кўрдилар, ишонч ҳосил қилдилар.

Кўрамизки, мазкур ҳафтаноманинг танқиди гирдикапалак бўлиб яна орқага қайтаяпти. **Березовскийнинг «Союзпечать»нинг «кирдикор»ларини фош этишга бағишланган «Ислом Каримовнинг ўзбеклар иши. Иккинчи қисм» мақоласи ҳақиқатга зиддир. Ҳафтаномани Тошкент дўконларидан бемалол сотиб олиш мумкин. Бошқа бир мақолада «М-Э» сўзларини келтирган Тошкент трактор заводининг ишчиси москвалик мухбир хоним билан гаплашганини бутунлай рад этди. Мана шунга ўхшаш қусурлар ҳафтанома хабарларига нисбатан шубҳа туғдиради.**

Ўзбекистонда асли нималар бўлаяпти ўзи? Жумҳурият маъмурий-буйруқбозлик тартибидан воз кечаяпти. Ўзбекистон бозор сари қадам ташлаяпти. Президент бошбошдоқлик хавфининг олдини олиб мактаб ўқувчиларини, ўқитувчиларни, деҳқонларни, уруш фахрийларини, табиий офатдан қаттиқ зарар кўрган музофотлар аҳолисини ижтимоий ҳимоялаш ҳақида қарорлар қабул қилмоқда... Бошқача айтганда, келаси минг йиллик бошланаётганда жаҳондан орқада қолиб кетмаслик учун кишиларга мавжуд қийинчиликларни енгишда ёрдам бериш керак. Лекин шундай арбоблар ҳам борки, улар, аксинча, жамоатчилик эҳтиросларини авж олдирмоқчи бўлишаяпти. Олдимизда турган муаммоларни қирғинбаротлик, ўз-ўзидан бошланиб кетадиган намойишлар, бақириқ-чақириқ ва кўз ёшлари ҳал қила оладими? Фарғонадаги қонли воқеаларнинг бирон-бир кишига нафи тегдими? Жўш урган намойишлар, митинглар, иш ташлашлар яна қон тўкилишига олиб келиши мумкин, холос. Ўзбекистонда айни мана шундай ҳолатлар рўй бермаётганлиги баъзи муаллифларни ташвишлантирмоқда. Наҳотки, Қорабоғдан бошланган сўнгги йиллар воқеалари бизга сабоқ бўлмаса? **Фақат шафқатсиз, ёвуз кимсагина одамларнинг мамлакатимиздаги иқтисодий аҳволдан оммавий норозилиги ниҳоятда кучайган бир пайтда халқни бошбошдоқлик намойишларига даъват этиши мумкин. Айтмоқчи, ҳафтаноманинг май ойидаги сонларидан бирида Анвар Рашидов «этник адоват», «зўравонликнинг даҳшатли равишда портлаши» эҳтимоли борлигини ўринли тарзда эслатиб ўтган. Хўш, газета жуда хунук оқибатларга олиб келиши мумкин бўлган ана шундай жараённи кўз-кўз қилиши лозимми?**

Мен яна шу нарсага аминманки, Ўзбекистон ССР Президенти тарқалган фикрга зид ўлароқ оппозицияда турганлардан ҳам, нокоммунистик партиялар фаолиятидан ҳам заррача чўчимайди. Унинг бутун саъй-ҳаракати иқтисодчи олим ва сиёсатчи, шахс сифатида етарли даражада кучли эканлигини кўрсатиб турибди. Олимлар, мутахассислар, ёзувчилар, жамоатчилик турли йўналишларда баракали иш олиб боришаётганини жумҳуриятда ҳамма яхши билади. Ёзувчиларнинг Оролни сақлаб қолиш комитети, депутатларнинг турли гуруҳлари, қатор жамоат ташкилотларининг ишлари бунга мисол. **Ўзбек йигитларининг Совет Армияси сафида ҳалок бўлишидек жуда жиддий муаммо атрофида баъзи бир «норасмийлар» жазава ва асабийлик вазиятини вужудга келтирдилар, бу билан улар шаҳидларнинг ота-оналари ва яқин кишиларининг ниҳоятда кучли аламини ўз сиёсий мухолифларига қарши қаратишга уриндилар, аммо бирон-бир жўяли фикр таклиф қилмадилар. Ўзбекистон Президенти халқ депутатлари билан бирга мислсиз йўл топди. СССР Қуролли Кучларининг бош штаби жумҳурият ҳукумати билан биринчи марта ўзбекистонлик йигитларни армия хизматига чақиришни ҳамда ҳарбий хизматни ўташни яхшилаш тўғрисида шартнома тузди. Ишлашни хоҳлаганлар ишлаяпти, уларнинг хулосалари Президент қабул қилаётган кўпдан-кўп қарорларга ва унинг хатти-ҳаракатларига асос бўлаяпти, демак, гап яккаҳокимлик ҳақида эмас, балки ҳаётимизни демократиялаш ҳақида бораяпти. Янги ҳокимият олиб бораётган сиёсат аввалги йиллардагидек каллаварамлар сиёсати эмас, балки ҳозирги пайтнинг талабларига тез жавоб берадиган сиёсатдир. «Принциплар посбони» бўлмиш калтафаҳмлар эса ўз жойларини ақлли ва узоқни кўра оладиган, таҳлил қилишга мойил кишиларга бўшатиб бермоқдалар.** Шундай қилиб, Ўзбекистонда ҳаёт давлатнинг, кўпмиллатли аҳолининг юксак манфаатлари қанчалик тақозо этса, шунча демократиялаштирилмоқда. Масаланинг яна бир томони бор: ўзларини мухолифлар сирасига киритувчи арбобларнинг ҳозирча рақобат қила оладиган кучли иш режалари йўқ, улар пухта ўйлаб тузилган, бирон-бир қарорга келишмаган. **Марказий телевидение кўрсатувларида ўзларини кўрсатишлари, ўз йўллари ҳамда ғояларини баён қилишлари учун етарли вақт берилган эди. Томошабинлар «ким аслида ким»лигини яна бир бор кўриб, ишонч ҳосил қилдилар. Ҳамма соҳада шу қадар кўп долзарб масалалар қалашиб ётган, ҳар бири Президентнинг ўзи аралашувини кутиб турган бир пайтда тайёргарлик кўрмаган ва тўла маълумотга эга бўлмаган шериклар билан мунозарага вақт сарфлаш жоизмикан? Президентлик муассасасини мунозара клубига айлантириб юбориш мумкин эмас, ахир.**

Мухолифлар учун жуда ҳам жиддий ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий жараёнларнинг туб моҳиятига етиш ўрнига «диктатура», «цензура», «тақиқлаш», «таъқиб қилиш» ва шу каби сўзларни ишлатиш қулай. Нима сабабдан? Ҳозирги кунда шундай яшаш осон. Муқаддас азобланиш гирдобида, тайёр андозалар мавжуд бўлганда, ўйлашга ҳожат йўқ, дея тасдиқлайди руҳиятшунослик фани. Ҳақ гап шуки, жумҳурият раҳбарларини танқид қилиш учун йўл очиқ. Яқинда «Правда Востока», «Совет Ўзбекистони» саҳифаларида мен Ўзбекистон ССР Президентининг аграр сиёсати қандай амалга оширилаётганини танқидий шарҳлаб бердим. Кўпдан-кўп камчиликларни, деҳқон билан алоқа йўқлиги, назоратдаги нуқсонлар, таҳлилдаги хатоларни, ижрода интизом сустлиги, тадқиқот ишларидаги камчиликларни очиқ-ойдин ва виждонан айтдим.

КАТТА сиёсат уста шахматчилар ўйинига ўхшайди. Йигирманчи юришда хатога йўл қўйилса, олтмишинчи юришда ютқазиб қўйиш мумкин. Кейин кучи тенг ўйинчига ютқазиб қўйганингдан ҳайрон бўлиб юрасан. Менимча, Ислом Каримовнинг мана шундай хатолари сирасига қуйидагилар киради: у ўз обрўси ҳақида ўйламайди, ўзи ҳақида ва амалга ошираётган ислоҳотлари ҳақида матбуотда нималар ёзилаётгани билан қизиқмайди, масалаларни ётиғи билан эмас, шарт кесиб ҳал қилишни афзал кўради.

Ислом Каримов жумҳуриятни ҳалокатли сиёсий жанглардан сақлар экан, журналистларга мақтанмай, ўз ислоҳатини узоқни кўзлаб, оғишмай амалга ошириб келаяпти, ахир. **Воқеаларнинг олдини олишга, ислоҳотларни амалга оширишда ҳеч бўлмаса бир кун, лоақал бир соат ютишга интилаяпти.** Юксак малакали иқтисодчи ва раҳбар сифатида (Молия вазирлиги, Давлат план комитети, Вазирлар Кенгаши мактабини ўтаган) тангликка қарши чора-тадбирлар кўришда бош-қош бўлаяпти, қўшма ва кичик корхоналар қуриш йўли билан тадбиркорликка эркинлик бериш чорасини кўраяпти, соғлом оналик хизматини вужудга келтиришга уринаяпти, ижарачиликни ривожлантирмоқда, ўзбек деҳқони ўз томорқасида тўлиқ хўжайин бўлиши учун юз минглаб одамларга ер, пул, мол ва ем-хашак бермоқда. **Ислом Каримов биринчи бўлиб шарқ халқларининг баҳор байрами — Наврўзнинг илгариги нуфузини тиклаб, уни дам олиш куни деб эълон қилди. Мана шуларнинг ҳаммаси катта шов-шувларсиз амалга оширилди. Таъкидлаш керакки, буларнинг барчаси ҳақида жамоатчилик тўла хабардор қилиб турилиши зарурдир.**

Яна бир эътиборга молик жиҳат. Шу кунларда Москвада чиқадиган нашрларда аҳолига деҳқончилик қилиш учун ер бериш, Россияда ер ислоҳоти, Президентлик тартибини жорий этиш ҳақидаги пойтахт халқини қувонтираётган сарлавҳаларга кўзим тушди... Гап шундаки, Ўзбекистон биринчи бўлиб бу йўлга қадам қўйди. Ушбу мақола босилиб чиққунча Россия ўзининг биринчи Президенти номини эшитади. Ким билади дейсиз: Ўзбекистон тажрибаси Россияга қўл келиб қолар балким? Аммо бунинг учун бир-бирига беғараз ҳурмат билан қараш, кўзпанани ҳам, қора кўзойнакни ҳам олиб ташлаш керак.

Гдлян бошлиқ терговчилар гуруҳидан ҳайратланиш — яқин ўтмиш андозаларидан бири. **Ушбу гуруҳ ўз ишида кўпинча 30-йиллардаги жинояткорона усуллардан фойдаланган. Бунга ўзим гувоҳман. Террорчилик вазияти ҳам ҳукм сурган, 1988 йилда Бухородаги музей-қўриқхона жамоасини ёқлаб ёзган мақоламни варақа шаклида босиб чиқарганларини, мусодара қилганларида эса қўлда кўчириб, худди босиб олинган шаҳарлардаги каби деворларга ёпиштирганликларини билиб, қандай изтироб чекканлигим эсимда.** Терговчилар жумҳуриятдан юзлаб, минглаб «жиноятчилар»ни «топган эканлар», бу гдлянчиларнинг хизмати эмас. Тузум минглаб кишиларни жиноятчиларга айлантирган. Бинобарин, бу нафақат Ўзбекистонда бўлган балки бутун мамлакатга тарқалган эди. Мана шу жирканч ширавахўр тузумни марказ яратган. **Балиқ бошидан сасиган эди.** Партия-хўжалик фаолларининг Тошкентдаги йиғилишида Брежнев ҳамманинг кўзи олдида Рашидовга: беш миллиону мунча тонна пахта деганинг нимаси? Рақамларни яхлит қил, қўй-да. Олти миллион тонна пахта бор! — деб насиҳат қилган эди.

Жиноятнинг сир-синоатини ана шундан ахтариш керак. Ҳатто гулзорларга ҳам чигит экилгач, «режадан ташқари» юз минглаб тонна пахта олинади-да, ахир. Айтганча, кейинчалик Гдляннинг ўзи бу ўзбекларнинг эмас, Кремль иши эканлигини англаб етди. **У балиқни думидан тозалашга киришиб, хато қилган эди. Шу важдан москвалик журналистлар ўзларига яқин пойтахт мавзусига мурожаат этишса, осонроқ бўлар эди.**

БОШДАН-ОЁҚ очиқчасига гаплашайлик. Рашидовнинг фамилияси Москвада одамларни ларзага солади. Сабаби нима? Бугунги кунда ишдан кетган кўпгина раҳбарлар Москванинг ўзида бошқа республикаларнинг пойтахтларида бемалол яшаб, эсдаликлар ёзишмоқда. Рашидов фақат бир сабабга кўра танқид ўтига дучор бўлмоқда — у вафот этган. Демак, ўз мухолифларига жавоб қила олмайди. Раҳбарларни ўлимидан кейин ёмонотлиққа чиқариш, уларга балчиқ чаплаш — бу дунё ҳали билмайдиган ярамас одат-ку, ахир. Кўча, майдон ва шаҳарларнинг номини ўзгартириш. Ҳайкалларни бузиб ташлаш. Улар яхши бўлганми, ёмон бўлганми — бизнинг тарихимиз, ахир. Сталин ҳам, Сахаров ҳам ҳозир гўрда ётишибди. Улар ўзлари ҳақида ҳамма нарсани айтиб, қўлларидан нима келса, шуни қилиб кетдилар. **Ҳар қанча истаганимиз билан барибир тарихни қайтадан ёзолмаймиз. Нега энди овсар Ивандек кечагина биз учун мўътабар бўлган кишини бугун ўйламай-нетмай ҳақорат қиламиз. Доноларнинг марҳумлар ҳақида фақат яхши гап айтиш ёки ҳеч нарса демаслик керак, деган ўгитини унутиб қўйдикми?** Ислом Каримов марҳум раҳбарлар ҳақида ёмон гап айтмаётган экан, бу унинг маданиятли эканлигидан далолатдир, аммо ҳафтаномадаги мақолаларда қайд қилинганидек, аввалги тартибни тиклашга асло уринаётгани йўқ. **Биз ўз тарихимизни деярли унутиб қўйганмиз. Аждодларимиз тарихини ўрганишдан ор қиламиз. Ўз ўтмишига тош отиш уят-ку! Шахсга қарши эмас, салбий воқеаларга қарши кураш фойдалироқ. Фақат бизнинг мамлакатимиздагина шундай — «собиқлар» кетишлари билан деярли ҳеч нарса ўзгармайди. Улар даврида рўй берган номаъқулчиликларни вужудга келтирган шароитни тугатиш инсон хотирасини таҳқирлашдан қийинроқда.**

Ушбу мақола Каримовни ёқлаб ёзилган деган тасаввур ҳосил бўлмасин. Йўқ. Лавозимига қараб эмас, биринчи бўлиб иш бошлагани учун ёзилди. Президент қадр-қимматини, миллий уйғонишни, Россия билан Ўзбекистон ўртасидаги, **барча халқлар ўртасидаги** яхши ниятларни, виждонимизни ёқлаб ёзилди. Ҳаёт оқими тинмай давом этади, бир кун келиб Каримовнинг ўрнини бошқа бир киши эгаллайди. Аммо Каримов республиканинг кўп миллионли аҳолиси билан биргаликда амал қилган асосий ғоялар ўзгармай қолса керак. Каримов атрофига тажрибали раҳбар ва мутахассислар тўпланишган, жамоатчилик фикри сўраб кўрилганда шу нарса маълум бўлдики, кенг халқ оммаси Ўзбекистон ССР Президенти амалга ошираётган ишларни қўллаб-қувватлаб, унга юксак ишонч билдирмоқда. Шунинг учун ҳам Каримов «ҳимоя қилувчи» мақолаларга муҳтож эмас. Ўзбек халқи ўз Президентини яхши билади. Ғарб мамлакатларининг ишбилармонлари эса у билан савдо-сотиқ қилишга интилмоқдалар. **Яқин кунларда Франциянинг СССРдаги элчиси, қатор араб мамлакатларининг сармоядорлари Ўзбекистонга боришади... Тез орада юзлаб хорижий фирмалар вакиллари Тошкентда тўпланишади... Ҳақ сўз авваломбор рус халқига зарур, у Ўзбекистонда бўлаётган ишларга тўғри баҳо бериши керак.**

Ва, ниҳоят Ўзбекистон ССР Президенти ҳам — инсон. У ҳаяжонланиши, хурсанд ёки хафа бўлиши мумкин. Ҳар куни Президент қанчадан-қанча муаммоларни ҳал этишини, ўтмишдан мерос қолган нуқсонлардан қутилиш йўлини қидиришга мажбур бўлаётганини тасаввур қилишга уриниб кўрдим, холос. Замонанинг ўзи унинг зиммасига шундай оғир вазифа юклаган. Ва биз — ҳаммамиз бир бўлиб унга ёрдам беришимиз, оғир пайтларда қўллаб-қувватлашимиз, ёвузликдан ҳимоя қилишимиз керак. Яккаҳокимлар бунга муҳтож бўлмайдилар. Одамлар эса адолат ва инсонийликка муҳтождирлар»

* * *

Шундай қилиб, «Мегаполис» масаласида ҳамма нарса равшан. Биринчидан, бу ҳафтаноманинг ҳақиқий демократияга ҳеч қандай алоқаси йўқ. Аксинча мазкур нашр демократик ҳаракатни обрўсизлантиришни ўз олдига вазифа қилиб қўйган. Бўҳтон тўқиш, далилларни чалкаштириш ёки нотўғри талқин этиш унинг одат тусини олган усуллари ҳисобланади.

Иккинчидан, бу ҳафтанома фармонбардорликка, марказга бевосита алоқадор. Шунинг учун ҳам Ўзбекистоннинг суверенлик, мустақиллик сари аниқ ҳаракати, ҳар қандай чинакам демократик ютуқларини мумкин қадар ёмонлаяпти, очиқдан-очиқ тескари хулосалар билан кутиб олмоқда.

Журналистикадаги, мамлакатнинг сиёсий оқимлари жилосидаги бу ҳодисани синчиклаб ўрганиш керак. Нима бўлса-да, бизга демократия ўрнига мегакратияни, чинакам инсоний қадриятлар — озодлик, адолат, мустақиллик, муҳаббат, саховатга нисбатан ўта реакцион қарашларни тиқиштиришаяпти. Шундай экан, яхши турмушга интилаётиб, ҳушёр бўлишимиз лозим, азиз демократ дўстлар, айтинг-айтинг, сиёсий қаллоблар бизни бир-биримиз билан жиққамушт қилиб қўйишмасин-да, ишқилиб.

Кишида шундай бир фикр туғилади, таҳририятнинг бу иши учун олдиндан ҳақ тўлаб қўйилгану, рўзнома қарзини узаётгандай вақти-вақти билан меъдага тегиб кетган «Ўзбекистонни ёмонотлиқ қилиш» мавзусини қунт билан давом эттираяпти. Воқеалар аниқ, холис, ҳалол ёритилаяптими — йўқми, журналистларни масаланинг бу томони қизиқтирмайди, таҳририят ғаладонида олдиндан тайёрлаб қўйилган бўҳтондан иборат бундай мақолалар қалашиб ётибди. Чунончи, Иттифоқ шартномасига қўл қўйиш арафасида рўзнома саҳифаларида Президентни Москвага кузатиб қўйиш ҳақида репортаж босилди. Ваҳоланки, Президент Ҳиндистон пойтахти Деҳлига йўл олган эди. Қизиғи шундаки, «Мегаполис» таҳририяти Ўзбекистон Иттифоқ шартномасини имзолашига қатъий қарши чиқди. Машъум ФҲДКнинг ғоявий йўл-йўриқлари билан бундай маънавий яқинлик жуда ибратлидир.

Рўзнома саҳифаларида бошланган туҳмат, бўҳтон Ўзбекистон мустақил давлат деб эълон қилингандан кейин ҳам давом этаверди. Рўзнома таҳририяти ҳали ҳанузгача Москва билан Тошкент ўртасида ишончсизлик уруғини сочишга, келишмовчилик келтириб чиқариб, уни борган сари кучайтиришга уринаяпти. Таҳририятни бирор нарсага ишонтиришга уриниш бефойда. Бу мегакратия. Виждон ва ақл-идрокнинг касалга чалиниши.

В. ЧЕРНИШЕВ,
СССР Фанлар академиясининг Совет социологлари уюшмаси ҳузуридаги Тошкент жамоатчилик фикрини ўрганиш хизматининг директори.

Жума пахта тозалаш заводи Большевик районидагина эмас, Самарқанд вилоятидаги энг катта корхоналардан бири ҳисобланади. 29 минг тонна пахта қабул қилиш имкониятига эга бўлган заводда зарур барча механизмлар мавсумга тахт қилиб қўйилди.

СУРАТЛАРДА: 1. Заводнинг умумий кўриниши. 2. Қабул қилинадиган маҳсулотларнинг сифат даражасини белгиловчи лаборант Улуғой Тошпўлатова тайёр ускуналарни яна бир бор кўздан кечирмоқда. 3. Пахта қабул қилиш майдони.

Ғ. АЛИЕВ олган сурат.

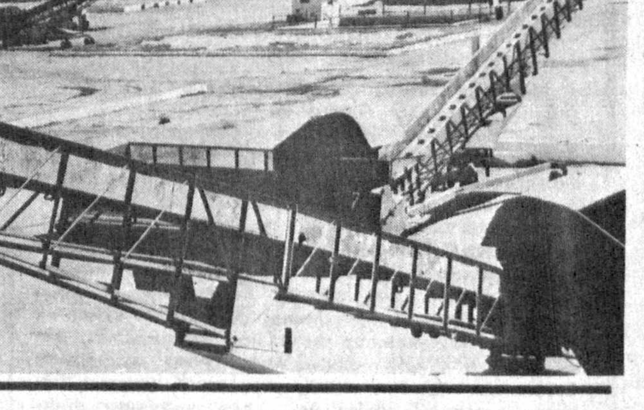

ЧЎЛҚУВАРЛАР ШОЛИ ЎРИШГА КИРИШДИЛАР

Қўриқдаги Гагарин районининг шоликорликка ихтисослаштирилган хўжаликларида ҳосил ўримига киришилди. Ўз комбайнларини биринчи бўлиб шолипояга олиб чиққан «Искра» ва «Правда» совхозларининг механизаторлари гектар бошига 45 центнер ва ундан ҳам кўпроқ шоли янчиб олмоқдалар.

Бу ерда 6665 гектар ердан 35 минг тоннага яқин дон олиш, шундан қарийб 22 минг тоннасини давлатга сотиш режалаштириб қўйилган. Ўримни энг мақбул муддатларда — 25 кун ичида тугаллашга қарор берилди. Ҳозир машина-механизмларнинг узлуксиз ишлаб туришини таъминлашга асосий эътибор берилмоқда.

Илғорларни рағбатлантириш учун район меҳнаткашларига 15 та енгил автомашина ажратилди.

(ЎзТАГ мухбири).

Депутат эътироз билдирди

«ХАЛҚ СЎЗИ» ВА «НАРОДНОЕ СЛОВО» ГАЗЕТАЛАРИГА

Ҳар икки газетанинг 1991 йил 4 сентябрь сонида барча қатори менинг ҳам жумҳурият Олий Кенгашининг навбатдан ташқари VI сессиясида сўзлаган сўзимнинг тўртдан бир қисми қаттиқ таҳрир ва узуқ-юлуқ шаклда берилган. Рус тилига эса нотўғри ва сифатсиз таржима қилинган.

Биз фикримиз радио, телевидение ва вақтли матбуот орқали халққа узуқ-юлуқ, гоҳида эса тескари маънода етказилишига ўрганиб қолганмиз чоғи, бу хусусда ҳамон мавжуд ва янада метинлашаётган маъмурий-таъқиқий деворларни бузиб ташлашга ҳеч ким журъат этолмаётир. Аксига олиб бу девор бўйи ва энига янада ўсиб, халқда ижтимоий-сиёсий фикрнинг шаклланиши, ривожланишига тўсқинлик қилмоқда. Бу аҳволда халқ ҳурфикрлиликни тушида кўриб қолаверади чамамда. Радиомизни эшитиб, ойнаи жаҳонимизни кўрган одамлар эса бирор-бир жиддий гапсиз эртаю кеч қўшиқ айтиб, рақсга тушишдан чарчамайдиган ўзбекларнинг барчаси ҳофиз ва раққос шекилли, деган хаёлга боради.

Мен сессияда армиядан фарзандларимиз тобути оқиб келаверишига қатъий чек қўйайлик, агар бу фожиона ҳолат давом этаверар экан, барча қилган тоат-ибодатимиз бир пул бўлиб чиқаверади, сабаби қон ва жон чиқиб турган жойдан фаришта кўтарилади, деган эдим. Умуман, армия хусусида референдум ўтказайлик, халқ фарзандлари тақдирини ўзи белгиласин деган эдим. Газеталарда эса Давлатлараро (илгариги Иттифоқ) шартнома хусусида референдум ўтказишни таклиф қилгандек бўлиб қолганман.

Вақти-соати келиб, муштарийларимиз бу маърузанинг асл ва тўлиқ матнини ўқишар, бироқ ҳозирча юқорида йўл қўйилган хатони тўғрилаб, ушбу фикрларимни чоп этишингизни сўрайман.

Ҳурмат билан,

Ўзбекистон халқ депутати
Нурали ҚОБУЛ.
(Холбўтаев Н. Қ.)».

ТАҲРИРИЯТДАН:

Очиғи, шундай бўлиши — депутатларимиздан қайси биридир эътироз билдириши мумкинлигини билган эдик. Шу боис, муҳтарам депутатимиз Нурали Қобулнинг рўзномамизга ёзган бу эътирозли мактублари бизни унчалик ажаблантирмади.

Аввало, жумҳурият Олий Кенгаши сессияларида иштирок этишган парламент мухбирларимизнинг имкониятлари объектив сабабларга кўра чекланган эди. Чунончи улар замонавий техника воситалари, жумладан, диктафон билан таъминланмаганлар. Шу боис сессияда сўз олган, ўз фикрини баён этган ҳамма нотиқларнинг маърузаларини рўзномада тўласинча ёритишнинг иложи бўлмади. Эҳтимол, келажакда сессия ишини тўла ёритиш имкониятлари ҳам туғилиб қолар. Шуларга қарамасдан таҳририят, ҳар қалай, рўзнома анжуман ишини қониқарли даражада ёритди, деб ҳисоблайди. Биз депутатлар чиқишини баён шаклида, яъни қисқартирилган ҳолда ифода этдик. Бу иш учун таҳририятнинг маънавий ҳуқуқи борлигини ҳам эслатиб қўйишга ҳожат бўлмаса керак, деб ўйлаймиз.

ХОРАЗМ ХАБАРЛАРИ

ҚУРИГАН ДАРАХТ ХОСИЯТИ

ХОРАЗМНИНГ азим гужум, терак, тол, тўранғи, олма, ўриклари «Шаҳар мўйловзори» аталмиш ёвуз ҳашорот босқинига дучор бўлиб, ҳар ер, ҳар ерда «дарахт қабристонлари» пайдо бўлгани одамларга сир эмас. Эндиликда бу ҳуснбузарлар йўқотилаяпти. Ҳазорасп районн ҳудудида Костромадаги «Ўзбекистон» фирмасининг кичик корхонаси ишга тушди. Корхона қуриган дов-дарахтларни нақд пулга сотиб олади. Уни кукунга айлантириб, замонавий мебеллар ишлаб чиқаришни йўлга қўйди.

Халқ депутатлари район кенгаши ва Янгибозор қишлоқ ижроқўми корхонани ишчилар ва малакали мутахассислар билан таъминлашга ғамхўрлик қилаяпти. Мебелсозлар яратган дастлабки уй-рўзғор жиҳозлари аллақачон ўз эгаларини топди.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

УРГАНЧДА ТАНТАНАЛАР

Урганч ўз байрамини — Шаҳар кунини тантанали нишонлади. Бундан бир неча аср муқаддам айни сентябрь кунларида Амударёнинг сўл соҳилидаги шаҳарга асос солинган эди.

Туркманистон ва Қорақалпоғистондан Урганч аҳолисини муборакбод қилиш учун меҳмонлар келишди. Кўча ва майдонлар ободонлашган, кинотеатр ва истироҳат боғлари кўркамлашган. Шаҳарнинг марказий майдонида маҳаллий меъморлар билан мусаввирлар ўз ижод намуналарини кўз-кўз қилдилар. Театр майдонида эрталабдан кечгача вилоят театрининг санъаткорлари ҳазил-мутойибали томошаларни кўрсатдилар. Дорбоз-масхарабозлар ўз санъатларини намойиш этдилар. Ёйма бозор-кўргазмага борган шаҳарликлар ва меҳмонлар кўнгилга ёққан нарсаларни харид қилдилар.

Хоразм колхоз ва совхозлари ўз маҳсулотларини кўргазмага қўйдилар. Икки катта чўл — Қорақум билан Қизилқум оралиғида жойлашган воҳа ўз ерининг бойлигидан намуналар олиб келди.

Байрам ярим тунгача давом этди. (ЎзТАГ).

• Муштарий таклиф қилади

Шиннипазликни тиклайлик

Мамлакатимиздаги алғов-далғовли ҳозирги кунларда рўзғор тебратиш, унинг кам-кўстини ямаш осон эмас. Серфарзанд ўзбек оилаларида ширинликка бўлган эҳтиёжни ғарибона аҳволдаги дўконларнинг қондириши амри маҳол. Бундай ҳолатда халқ ҳунармандчилигига қайтиш, унутилган усуллардан фойдаланиш аҳволнинг бирмунча енгиллашишига олиб келиши мумкин. Ота-боболаримиз ҳеч маҳал дўконлардаги қанд-курсларга маҳтал бўлиб ўтирмаган. Оила эҳтиёжини шиннипазлик, қандолатпазлик орқали қондириб, ортиқчасини бозорга элтиб сотишган.

Бухоро вилоятининг Шофиркон ноҳиясидаги Боғиафзал қишлоғи аҳолиси қадимдан токчилик билан шуғулланиб келади. Узумдан сархил майиз қуритишади. Ота-боболаримизнинг шиннипазликдаги довруғини эса ҳозирги ёшлар билишмайди. Биз кекса авлод вакиллари бу довруғнинг қайта тикланиши, шинни тайёрлаш усулларини уларга мерос сифатида қолдиришни вазифамиз деб билмоғимиз даркор.

Узум шиннисини тайёрлаш усули жуда осон, уни ҳар бир оилада амалга ошириш мумкин. Биздан олдинги авлодлар узумни бандидан тозалаб катта идишларга солиб эзишган, шарбатини ажратиб хумларга қуйишган. Шиннининг жилвали бўлиши учун шарбатни тинитишган. Бунинг учун шарбатга девор кесакларидан қўшишган. Тинитилган шарбат қозонга солиниб қуюқ тортгунча аста қайнатилади. Сўнгра совугач идишларга солиб, қиш бўйи истеъмол қилинган. Ортиқча маҳсулотни Самарқанд, Қарши, Чоржўй, ҳатто Афғонистоннинг бизга яқин қишлоқларигача элтиб сотишган. Шинни қанд ўрнида бемалол эҳтиёжни қондирган.

Шинни қандолатпазлар учун ҳам бебаҳо хомашё. Улар минг пудлаб шинни харид қилишиб ҳолванинг ўнлаб хилларини ва новвот, обиноввот каби ширинликларни тайёрлашган. Бу аҳолининг ширинликка бўлган эҳтиёжларини бемалол қондирган. Узумдан ташқари тут мевасидан ҳам ҳолвапазликда кенг фойдаланилган.

Мени ўйлантирадиган яна бир жиҳат — урушдан аввалги ва уруш йилларида бинойидек аҳоли эҳтиёжига яраган лавлагикорликнинг тўхтатиб қўйилганлигидир. Ўзбекистонда қанд лавлаги қадимдан экилиб келинган. Аҳоли қанд лавлагини қозонга дамлаб истеъмол қилган ва инсон тузулмасидаги қандга бўлган эҳтиёжни қондирган. Республикамизнинг кўп жойларида қанд заводлари ишлаб турган. Сўнгги 40-45 йил мобайнида лавлаги бизда таъқиқланиб, Украина ва Русиянинг районлаштирилган минтақаларида экиладиган бўлди. Заводлар ҳам ўша томонларда қурилди. Қандни четдан ола бошладик. Четдан келаётган қандга суяниб, ўзимизда бор бўлган имкониятлар унутилди.

Республикамизнинг оддий бир фуқароси сифатида ҳозирги танг аҳволдан қутилишнинг бирдан-бир йўли узум шарбатидан шинни, ундан ҳар хил ширинликлар тайёрлайдиган кичик корхоналар қуришни таклиф қиламан. Бунинг учун улкан маблағнинг ҳожати йўқ. Бу ишни уддалай оладиган ташкилотчи одамлар ҳар бир районда топилади. Дастлаб энг оддий жиҳозлар билан иш бошласа бўлади. Шу тариқа қанчадан-қанча одамлар иш билан таъминланган бўларди. Муҳими, республикамиз қишлоқларидаги ишсиз хотин-қизларни бунга жалб этиш мумкин.

Шиннипазлик ва қандолатпазликни қайта тиклаш орқали биз аҳолининг қандга бўлган эҳтиёжини қондиришимиз, четдан келадиганига муте бўлишдан қутилишимиз мумкин.

Аъзам АХТАМОВ,
Улуғ Ватан уруши фахрийси. Шофиркон ноҳияси, Боғиафзал қишлоғи.

«Танимадинг-а...» шу сўзни эшитишингиз биланоқ машҳур сўз устаси Ҳожибой Тожибоевни дарров танийсиз. Қисқа фурсат ичида миллионлаб кулгисеварлар қалбидан жой олган севимли қизиқчимиз ўзининг янги-янги программалари билан халқимизга кулгу ва шодлик улашиб келмоқда.

СУРАТДА: «Қизиқчи-90» жумҳурият кўрик-конкурсининг ғолиби Ҳожибой Тожибоев мухлислар даврасида.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

• 1991—Алишер Навоий йили

НАВОИЙ ИЖОДИДА ТАНБЕҲЛАР

Буюк аллома таваллуд топганлигининг 550 йиллиги кенг нишонланаётган кунда, унинг уммон янглиғ ижодидаги кўз илғамас нозиқ қирраларини очиб бериш адабиётшунослик, айниқса, адабиёт дарсларининг самарадорлигини ошириш бобида катта аҳамият касб этади. Чунки «Ўрта мактаб программалари» (1990) таркибига кирган X синф адабиёт ўқитиш дастурида Алишер Навоий ҳаёти ва ижодини ўрганиш йўлланмаси берилиб, унда шоир лирикасининг тематикаси ва ғоявий мотивлари инсонпарварлик, соф севги, садоқат, нафрат, одоб ва ахлоқ, адолат, пок муҳаббат ҳақида баҳс юритилади. Бу тушунчалар таҳлил этилаётганда ёмонлик, разиллик, зиён, такаббурлик, душманлик, сотқинлик, иккиюзламачилик каби ноинсоний хислатлар ҳам юқоридагиларга зид мотивлар сифатида талқин этилади.

Ана шундай ўринларда Навоийнинг ахлоқ-одобга доир ҳадиснамо қарашларини таҳлил этиш ва ўрганиш катта тарбиявий аҳамиятга моликдир. Бу ўринда ўқитувчи инсонпарварлик ва юксак ахлоқ, инсоф, ахлоқий покликка доир «Ҳазойнул—маоний», «Девони Фоний», «Фарҳод ва Ширин» асарларини таҳлил этаётганида мақсадга яхлитроқ ва аниқроқ эришиш учун шоирнинг «Маҳбуб ул-қулуб» асарига мурожаат этади.

Бунда ўқитувчи даставвал ушбу асарнинг бутун руҳий олами ҳақида қисқа ва лўнда маълумот беради. У қуйидагича тавсия этилади: асарнинг руҳий олами — мантиқ силсиласида XIV аср ижтимоий гуруҳ ва табақалари ҳаётининг тутуми ётади.

Алишер Навоий ижодини ўрганаётганда аҳлоқий поклик, юксак маданиятлилик, халқпарварлик ғоялари билан тўлиб тошган қуйидаги танбеҳларидан амалий жиҳатдан фойдаланилса, миллий эътиқодимиз, инсофлилик ва аҳлоқий намуналикни янада тарбиялаган бўламиз.

Эътиборингизга буюк Навоийнинг танбеҳларидан ҳавола этамиз.

ТАНБЕҲЛАРДАН НАМУНАЛАР

Ёмонларга лутфу карам қилмоқ — яхшиларга зарар ва озор бермакдир. Мушукни парвариш қилмоқ — кабутар учун офатдир. Шағол ёнини олмоқ — товуғ тухумини қуритмоқдир.

Байт:
Бўрини қўзи билан семиртирган,
Кийик тўдаларига раҳимсиздир.

* * *

Подшоҳ душманга жазо берар экан, дўст ҳам ундан хавфга тушадиган бўлмаслиги; ёвга ҳам, ўз хайрихоҳлари осойиштилиги бузиладиган сиёсат қўлламаслиги керак.

Байт:
Душманга жуда қаттиқ зулм қилмаслик керак,
Токи тарафдорлар ҳам умидсизликка тушиб қолмагай.

* * *

Такаббурлик — шайтон иши ва манманлик — нодон иши. Такаббур одам — барчага ёқимсиз. У ўз билими билан мағрур, аммо билимдорлар қаршисида эса айбдор. Худпарастликдан бутпарастлик яхшироқдир.

* * *

Камтар одамлар кўп гапиришдан қочадилар; улар кўп эшитмоқни истайдилар ва ёқтирадилар. Эшитмоқ — кишини бойитади; кўп гапирмоқ — саёзлатади. Кўп гапирган — кўп янглишади. Кўп еган — кўп йиқилади. Тан касалининг асоси кўп емакдир, қалб касаллининг сабаби кўп демакдир. Кўп демак — сўзга мағрурлик, кўп ёмоқ — нафсга бандалик. Одам учун бу сифатлар кераксиз ва барчаси худпарастликка оиддир.

* * *

Зўр душманинг мағлуб бўлса — шодланма; унинг ишидан ғофил бўлма. Уни жазолашда сабрли бўлиш, муомалада эҳтиёткорлик лозимдир.

Байт:
Душманнинг шум нияти хавф солмасин десанг,
Шундай ҳаракат қилки, ҳеч ким сенга душман бўлмасин.

* * *

Қобилиятли одамни тарбия қилмаслик — зулмкорлик, ноқобил одамга эса тарбия хайфдир. Унисини тарбиянгни аяб нобуд қилма, бунисига зоеъ қилма.

* * *

Ҳазил қилаверишдан ҳурматсизлик ортади; ҳазилнинг охири жанжалга олиб келади. Кўп ҳазиллашиш — номус ва ҳаё пардасини чоқ этади; адаб ва ҳурмат эгаларини бебурд ва беобрў қилади. Қўлингдан келганча таъзим ва адаб биносини йиқитма; ҳаё ва ҳурмат пардасидан ташқари чиқма! Ҳурмат билан таъзим — саодатга сабаб.

* * *

Очиқ чеҳрали одам — иккиюзламачиликдек нуқсондан йироқ бўлади... Очиқ юзидан халойиққа ҳурсандчилик; чучук сўзидан эл-юртга хуррамлик, одамийлик билан кўнгилларга севимли; инсонийлик билан жонларга ёқимли. Ундан дўст-душман хотиржам. Бундай киши умридан барака топгай.

* * *

Хато қилмоқ — одамга хос хусусиятдир. Хатосини англаб, огоҳ тортган саодат эгасидир. Ўз хатосини эътироф этган одам хатодан халос бўла олади. Кимки, хатосини бўйнига олмай, беҳуда далил келтириб алжирай берса, гуноҳи янада ортади. Унинг устига кибрланиб тортишув олиб борса, халқ орасида баттароқ расво бўлади.

* * *

Қариялар муҳтожликка тушиб қолса, касб-ҳунар қила олмаса ва тилашга тили бормаса, уларга раҳм-шафқат қилишга шошил ва қўлингдан келганча эҳсон қил. Лекин камбағал йигит кетмон чопа олса, ўтин ташимоқни уддаласа, унга эҳсон қилмоқ — исроф қилмоқдир.

* * *

Одамнинг яхшиси — ёмон нарсалардан сақланувчи, пок бўлгай ҳақ сўзни айтишда ҳеч нарсадан қўрқмагай ва ҳавфга тушмагай. Ўзи пок, кўзи покни инсон деса бўлур...

* * *

Беҳуда ҳукм бировни нобуд қилса, у пайтда пушаймон бўлишдан не фойда? Ёки ўйланмай, бировни олий даражага кўтарса, унинг номуносиблигини билгач, яна пастга туширса, ўз шаънига зиёндир.

Ҳайдарали УЗОҚОВ
нашрга тайёрлаган.

⊙ ФАН ОЛАМИДА

«СИҲАТ» ҚЎЛЛАНИЛАЯПТИ

Ўзбекистон Фанлар академияси кимё илмий-тадқиқот институтининг бир гуруҳ мутахассислари ғўза баргини тўктиришда қўлланадиган янги дори яратишди.

«Сиҳат» деб аталган бу препарат фақат ғўзалар тўла етилган пайтдагина ишлатилса яхши самара берар экан. Дори кам заҳарли, арзон. Ўсимлик баргларини тез тўкади, кўсакларга шикаст етказмайди.

Бундан ташқари олимлар «Ҳаёт», «Морел» сингари дефолиантларни ҳам қўллашни тавсия этишмоқда.

Шу кунларда ҳар икки дори ҳам пахта етиштирувчи жумҳуриятлар далаларида синалаяпти.

Самарадорлик ошаркан

ФАРҒОНА «Азот» ишлаб чиқариш бирлашмасида маҳсулот ишлаб чиқариш жараёнида ҳосил бўлаётган гипс чиқиндиси уюм-уюм бўлиб катта майдонларни эгаллаб ётарди. Бир қисми шамол таъсирида ҳавога кўтарилиб атроф қишлоқларига ёғиларди. Натижада сув заҳарланиб, экин экиладиган майдонларнинг тупроқ таркиби ўзгарди. Одамлар соғлигига путур ета бошлаганди. Институт олимлари ана шу чиқиндини азот кислотаси билан қайта ишлаб кальций селитра ўғити ҳосил қилишди. Экишдан олдин чигитга ишлов берилса биостимуляция ҳодисаси тезлашаркан. Кимёгарларнинг айтишича тажриба майдонларида олиб борилган тадқиқотлар уруғнинг тез униб чиқиши ва ҳосилдорликнинг ошишини кўрсатган.

М. АЛИМОВА,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚОЗОҚ ФАЗОГИРИ

Олмаота, 12 сентябрь. (ҚозТАГ-ТАСС мухбири). 2 октябрь куни Совет — Австрия қўшма космик экипажининг фазога парвози режалаштирилган. Экипаж аъзолари орасида қозоқ йигити, борт муҳандиси, фазогирликка номзод Тўхтар Абубакиров ҳам бор. У фазодан туриб, Қозоғистонда экология фалокати рўй берган районларни ўрганади.

⊙ ҚАНИ ЮЗ ЙИЛ ЯШАСАНГ-У ҚАРИМАСАНГ

УМР МАНЗИЛЛАРИ

(ДАВОМИ).

Инсон қариликка ўзини аста-секин тайёрлаб бориши шарт. Бунда энг муҳими — «Ҳа, энди олма, ўрик бўлармидим», деб руҳий беқарорликка, умидсизликка тушмаслик. Аксинча, ҳамиша, ҳар қандай вазиятда ҳам киши ўзини руҳан тетик, бардам тутиши ва хулқ-атвори, турмуш тарзига қандай ўзгартиришлар киритишни, нималарга қодир эканлигини чамалаб кўриши мақсадга мувофиқдир.

Икки нарсанинг қадри йўқолганидан кейин билинади. Булар ёшлик ва саломатликдир. Кўпинча бу тенги йўқ бойликка биз лоқайд қараймиз, кексайишнинг олдини олишга ҳам, саломатлигимизни сақлашга ҳам ўз вақтида эътибор қилмаймиз. Бу ҳолга барҳам бериш, аксинча саломатликни яхшилаш ва умрни узайтиришга ёрдам берадиган муолажа ва тадбирларни анча олдинроқ ўйламоқ ва унга амал қилмоқ даркор. Жумладан, бевақт қаришнинг олдини олиш ва бардам тетикликни сақлашда чекиш ва спиртли ичимликлар истеъмол қилмаслик, айни вақтда тўғри овқатланиш ғоят муҳимдир. Бунда ҳам муайян меъёр ва тартиб-интизом бўлиши керак. Тиббиёт илми олимларининг фикрича, етмиш ва ундан юқори ёшдаги кишиларнинг овқат каллорияси ўттиз фоиз камайтирилиши лозим. Аксинча тартибсиз ва меъёрдан кўп, пала-партиш овқатланиш семиртириб юборади. Семириш эса маълум маънода ҳасталик ва кексайиш демак. Қадимги Римнинг марказий майдонларидан бирида 112 йил умр кўрган одамнинг қабр тошига: «У меъёрида еди ва ичди» деб ёзиб қўйилганлиги бежиз эмас.

Геронтологлар берган маълумотларга кўра, Ҳиндистоннинг шимолий қисмида яшовчи хунза халқида ўртача умр 110-120 йилдир. Улар гўштни камроқ, сут, сабзавот маҳсулотлари, ўрик ва бошқа меваларни эса кўпроқ истеъмол қилишар экан. «Узоқ умр кўриш ўз-ўзидан бўлмайди, — деган эди Абу Али ибн Сино, — балки баданни мунтазам равишда чиниқтириш, вақтида овқатланиш, айниқса бекордан-бекорга асабий бўлмаслик даркор».

Узоқ умр кўриш ёки бот қариш ҳис-туйғу ва анъаналарга ҳам боғлиқ. Улар салбий ёки ижобий бўлиши мумкин. Руҳий тушкунлик ёки асабийлашув, шунингдек қўрқув, ҳаяжон, нафрат, ғазаб, жоҳиллик, оила ёки кўча-кўйдаги жанжалли вазиятлар инсон саломатлигига зиёндир...

Аксинча, дилларда шодлик, хурсандчилик уйғотадиган туйғулар, сайр-саёҳат, мусиқа ёки қўшиқ тинглаш, хушчақчақлик, айниқса самимий кулги инсонга осудалик ва роҳат бағишлайди, умрни гўзаллаштиради. Ахир, «Жоҳиллик қаритади, кулги яшартиради» деган мақол бежиз айтилмаган-ку! Чунки соф кулги, завқли қаҳқаҳа инсон саломатлиги учун бебаҳо дармондир. Буни маърифат оламининг буюк алломалари ҳам алоҳида қайд қилиб ўтганлар. Жумладан, мавлоно Абдураҳмон Жомий:

«Синиқлган кишига кулги бахш этмоқ —
Бир ботмон қанддан ҳам, билинг, яхшироқ.
Шакардан топади мазза оғиз, тил,
Кулгидан топади лаззат руҳу дил»,—

деб ёзганлар.

Шу боисдан бўлса керак, одатда кўтаринки кайфиятли, кулгисевар, очиқкўнгил, хушчақчақ кишилар узоқ умр кўрганлар. Бунинг учун қарийб 90 йил яшаган машҳур аскиячилар — марғилонлик Мамат бува, қўқонлик Эрка Қори ота билан Амин бува (Ижроқўм бува), фарғоналик Теша қизиқ Комилов ва салкам 100 йил яшаган. Юсуфжон қизиқ кабиларни эслатиб ўтишнинг ўзи кифоя. Юсуфжон Шакаржонов: «Дўстлар! Кулинглар, умрингиз узоқ бўлади», — деб жуда ҳақ гапни айтганлар.

Инсонга жон мусиқа билан бирга ато этилган, деган гап бор. Дарҳақиқат, дилларга ором бағишловчи мазмунан тийран, латиф чолғу куйлари, дилрабо қўшиқ ва жозибали рақс ҳамда санъатнинг бошқа ноёб дурдоналари инсонга маънавий озиқ, қалбларга ором бағишлайди, кайфиятни кўтариб, асаб тизимига дам беради, умрнинг узайишига кўмаклашади. Бу фикрни Шарқ мусулмон мусиқасига асос солган ва мусиқа назарияси бўйича бир қатор асарлар яратган машҳур олим Абу Али Абу Насир Фаробий ҳам таъкидлаб ўтган: «Бу илм (мусиқа) тананинг саломатлиги учун ҳам фойдали. Чунки тана касал бўлса, руҳ ҳам сўлади, тана тўсиққа учраса, руҳ ҳам тўсиққа учрайди. Шунинг учун овозларнинг таъсири билан руҳни соғайтириш ёрдамида тана соғайтирилади, руҳ эса ўз кучларининг тартибга солиниши ва субстанция (ҳамма ҳодиса ва воқеаларнинг бош негизи)га мослаштирилиши орқали соғаяди».

Ҳазрати Навоий ҳам «Маҳбуб — ул қулуб» асарида: «Кўнгил ҳам [illegible] қувват, руҳ эса овоздан озиқ олади», деб айни ҳаёт ҳақиқатини ёзганлар. Хуллас, ёқимли, лаззатбахш мусиқа ғам-ташвишни тарқатади, шодликни оширади ва бот қаришнинг олдини олишда ҳамда узоқ вақт давомида тетикликни сақлаб қолишга кўмаклашади.

СЕЛДЕК КЕЛАДИ, ЕЛДЕК КЕТАДИ

Юқорида баён этилганлардан англашиладики, умр манзиллари сари илгарилаб бориш бир текис, равон ва зиддиятларсиз, ўзидан-ўзи осонгина ва силлиқ бўлавермайди. Чунки бу йўл ғоят мураккаб ва кўп қирралидир. Зеро, умр тушунчаси инсоннинг дунёга келиши ва уни тарк этиш жараёнидаги бутун яшаш тарзини, истисносиз унинг барча ва бутун фаолиятини ўз ичига олади. У инсонга атиги бир марта бериладиган тенги йўқ бойлик ва буюк неъматдир. Уни пул, молдунёга сотиб олиб бўлмайди. Умрни қандай ўтказиш эса кўп жиҳатдан ўзимизга боғлиқ. У селдек келиб, елдек ўтиб кетади.

Теран ақл соҳиблари инсон умрини оқар сувга ва қуёшга таққослайдилар. Бинобарин, мурғак гўдакнинг дунёга келиши инсон умрининг илк бор тонги — гўё қуёш чиқиши, деб фараз қилинса, одамзотнинг ҳаётдан кўз юмишини қуёшнинг ботиши деб билмоқ жоиздир. Йил фаслларига ўхшатиб умрни тўртта босқичга бўлувчилар ҳақлидирлар. Дарҳақиқат, ҳар биримизнинг ўз баҳоримиз, ўз саратон-ёзимиз, ўз кузимиз, қишимиз бор. Ҳамма гап ана шу умр фаслларини қандай ўтказишда.

Демак, умр азиз, вақт эса ундан ҳам азиз. Вақт фақат бир йўналишга эга. Орқага қайтмайди, балки ҳамиша бетиним илгарилаб бораверади. У умримизни, яшаш соатларимизни, ижобий, салбий фаолиятимизни сарҳисоб қилиб туради. Бу сарҳисобга ҳеч ким аралаша олмайди. Бинобарин, умр қадри, унинг мазмуни ҳар бир кишининг барҳаёт чоғида кўрсатган саховатли амалий фаолияти ва хайрли ишлари билан белгиланади ва баҳоланади.

Наинки инсон ҳаётида вақт ва умр эгизак, балки ҳар иккаласи ҳам ғаниматдир. Хўш, биз булардан ҳамиша ҳам тўғри фойдаланаяпмизми, унинг қадрига етаяпмизми?! Бу саволга жавоб бериш анча мушкул. Тадқиқотлар шуни кўрсатадики, киши ўртача 70 йил умр кўрса, тахминан 23 йили уйқуга, 12-14 йили болалик чоғларига ва 6 йили эса овқатланишга тўғри келар экан.

Шунинг учун бўлса керак, оқил кишилар ҳар лаҳзани ғанимат билиб, вақтдан, яъни ўз умр фаслларидан оқилона ва унумли фойдаланиб келганлар, илм-фаннинг ёки ҳунарнинг муайян соҳасида юксак камолотга эришганлар. Улар жамиятга, меҳнаткаш халққа садоқат билан хизмат қилиб, ҳаётда ўчмас из қолдирганлар. Бунинг учун ўзбек халқининг геннал фарзандлари— умумбашарият алломалари — Абу Райҳон Беруний, Ал Хоразмий, Абу Али ибн Сино, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Заҳириддин Муҳаммад Бобур каби жуда кўп табаррук сиймоларнинг ўлмас даҳосини эслаб ўтишнинг ўзи кифоя. Бу олийжаноб зотлар халқ руҳи билан яшадилар ва умр бўйи ўзларининг шонли ҳаётлари ва ақл-заковатларини илм-фан равнақига бағишладилар; унга салмоқли ҳисса қўшдилар. Шу боисдан уларнинг азиз номлари фақат Шарқдагина эмас, балки бутун дунёда ҳам катта шуҳрат топди.

Бинобарин, шундай яшамоқ керакки, ҳаётимиз беҳуда, енгил-елпи ўтмасин, аксинча, умримиз якунида, ўзим учун ҳам, жамият учун ҳам муайян хайрли иш қилишга улгурдим, деб фахр билан айта оладиган бўлайлик.

Шунга кўра, берилган озгина умрни ғанимат билиб, уни иложи борича мазмунли, маъсуд ва завқли ўтказиш учун курашмоқ керак. Зеро, ҳаётга лоқайд, юзаки қараш, нафсга банда бўлиш, гиёҳвандлик, ичкиликка берилиш, таъма, ғазабланиш, такаббурлик, хаёсизлик, безорилик каби иллатлар инсон умрини заҳарлайди, ҳатто унинг бевақт [illegible] бўлишига олиб келади. Шунинг учун ҳар қандай вазиятда ҳам [illegible] яшаш даркор. [illegible] ҳаётда юксак ахлоқий фазилат соҳиби бўлиш, [illegible] ачиқ-чучук, оғир ва енгил кунларида ҳам яшай билиш, мурувватли бўлиш каби ахлоқий фазилатлар инсон умрини мазмунан бойитади, баркамол қилади ва гўзаллаштиради.

Шундай кишилар ҳам борки, улар умр лаззатини фақат шахсий бойлик орттиришда, «беш кунлик дунёда» фақат шоҳона маишатда яшашда, деб биладилар. Наҳотки, умр фақат яхши еб-ичиш, яхши-башанг кийинишдан, хуллас, фақат роҳат-фароғатда яшашдангина иборат бўлса! Йўқ, бундай яшаш афсусланарлидир. Умрни эрмак қилиш уни қадрига етмасликдир. Вақт одамлардан ҳисоб сўрамайди, ҳар лаҳзаси учун ўз қадр-қимматини талаб этади.

Марҳум академик шоир Ғафур Ғулом ёзганидек:

Азиз асримизнинг азиз онлари
Азиз одамлардан сўрайди қадрин.

Ҳа, умрлар бўладики, сира қариликни билмайди. Дарҳақиқат, мамлакатимизда виждон амри билан соғлом турмуш кечириб келаётган шундай улуғлар боркی, улар учун 80-90 ёшгина эмас, ҳатто бир аср ҳам марра бўлмай қолди. Масалан, Тошкент вилояти, Оржоникидзе районида яшовчи 104 яшар Шоаҳмад ота Шоислмов, гурланлик (Хоразм) 105 яшар Оймонжон момо Матназарова, наманганлик (Уйчи райони) 105 яшар Абдужалил ота Ҳамидов, Қашқадарё вилояти Қамаши районида яшовчи 110 баҳорни қаршилаган Кўзой момо Раҳматова ва тошкентлик Робия ая Абдуллаева шулар жумласидандир.

Ўзларининг юз ёшларини нишонлаган маҳалладошларимиз Фатҳиддин ота Мақсудов, Сайфиддин ота, Оқилхон ота Хўжаева ҳавас билан қараймиз. Бахтиёрлик билан кексалик гаштини сураётган бу табаррук сиймолар ўзгаларга намуна бўларлик турмуш тарзлари ва инсоний фазилатлари, хусусан, ширин-суханликлари билан фақат ўз оилалари ва қариндош-уруғлари даврасидагина эмас, балки бутун маҳалладошлар, қолаверса, қўшни маҳаллалар жамоатчилиги ҳузурида ҳам юксак обрў ва эъзозга муяссардирлар. Уларнинг кўмагида маҳалламиз аҳолисининг осойишталиги ва ободончиликка оид, шунингдек, жанжалли можаролар ва оилавий келишмовчиликлар вазминлик билан оқилона ҳал этилаётганлигини фахр ва мамнуният билан алоҳида қайд қилиб ўтиш жоиз. Вақт ва умр қадрини муносиб эъзозлаб келаётган бу отахонларнинг ва сафдошларининг маҳалла чойхонасидаги суҳбатлари айниқса мароқли бўлади.

Ана шундай суҳбатлардан бирида: «Узоқ умр кўришингизнинг сири нимада?» деган саволимизга Тошкент темир йўлида қарийб 60 йил узлуксиз самарали меҳнат қилган, Иттифоқ миқёсидаги шахсий пенсионер Фатҳиддин ота Мақсудов: «Менимча, узоқ умр кўришнинг асосий сабаби меҳнатда, меъёрида овқатланиш ва дам олишда, виждон амри билан ҳалол яшашда ва, ниҳоят, ҳаётда вазмин ва сабр-қаноатли бўлишдадир», — деб жавоб бердилар.

Оилавий суҳбатлардан бирида эса қўшни «Катта боғ» маҳалласининг 12-ҳовлисида истиқомат қилган, 127 нафар фарзанд — ўғил, қиз, невара, эвара, чевара кўрган табаррук онахон, 107 яшар Соҳиба ая Раҳимова қуйидагиларни ҳикоя қилиб бергандилар: «Э-ҳа, менинг хилма-хил воқеаларга бой ҳаёт йўлимда шодлик кунлари ҳам, ташвишли дамлар ҳам жуда кўп бўлган. Ана шундай кунларда мағрурланиш ҳам ёки руҳий тушкунликка тушмаганман. Аксинча, турмушнинг бор-йўқлигига, унинг аччиқ-чучугига қаноат қилдим... хуллас, ҳаёт қийинчиликлари орқада қолди. Имкониятимизга қараб рўзғор тебратдик. Фарзандлар тарбиясига ҳам катта эътибор бердик. Аллоҳга шукрлар бўлсинки; ҳамма ўғил-қизларим, набира ва эваралларим ўқимишли, меҳнатсевар, ахлоқли-одобли бўлиб вояга етдилар. Менинг бахтим ва узоқ умр кўришимнинг асоси ана шунда...»

Халқимизнинг фахри бўлган ва ҳамиша эл-юрт билан яшаган бундай узоқ умр соҳибларининг хизматлари асло зое кетмайди, улар вафотларидан кейин ҳам улуғланадилар.

Тошкентдаги Кўкалдош мадрасаси пештоқига кўзингиз тушган бўлса, унда қуйидаги ёзув бор: «Ўлим ҳақ, лекин одамнинг эзгу ишлари абадий яшайди». Дарҳақиқат, одамдан эзгу, хайрли ишлар мерос бўлиб қолиши ажаб саодатдир. Ҳазрати Навоий айтганларидек:

Бу гулшан аро йўқдир бақо гулига сабот,
Ажаб саодат эрур яхшилик бирла қолса от.

Ҳа, инсондан фақат яхши ном, яхши инсоний фазилатлар, яхши фарзандлар ва хайрли-саховатли ишлар мерос бўлиб қолиши керак. Бундай кишилар, гарчи ҳозир орамизда жисман бўлмасалар-да, барҳаёт чоғларида қилган олижаноб ишлари билан ҳамиша биз билан биргадирлар. Улар [illegible] умрини яшамоқдалар.

Зайниддин ИСАМУҲАМЕДОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи, республика аҳамиятига молик пенсионер.

(Боши рўзномамизнинг 5 сентябрь сонида.)

• Спорт •

КОСОНДА КУРАШ САЙЛИ

Ўзбекистоннинг мустақил давлат деб эълон қилиниши истиқлолга ташна халқимиз қалбига олам-жаҳон қувонч бағишлади. Республикамизнинг шаҳар ва қишлоқларида шу муносабат билан оммавий томошалар, сайллар, спорт мусобақалари ўтказилмоқда.

Ана шундай кўнгилочар тадбирлардан бири яқинда Қашқадарё вилояти Косон районининг марказий ўйингоҳида бўлиб ўтди. Вилоят миллий кураш федерацияси ва район деҳқончилик-саноат мажмуи уюшмаси ажойиб томоша ташаббускори бўлдилар. Бу ерда кураш сайли ўтказилди, унда 60 дан ортиқ полвон қатнашди.

Ғолибларни тақдирлаш учун 5 минг сўмлик соврин таъсис этилди. Биринчи ўринни шу райондаги «Ленинград» совхози ишчиси Толиб Қўзиев эгаллади. У минг сўм пул билан мукофотланди. «Гулбоғ» совхози спорт инструктори Ф. Кароматов иккинчи, Шаҳрисабз районидаги «Ленинград» совхозидан Д. Пўлатов учинчи совриндор бўлдилар.

Қирқ ёшдан ошган полвонлар учун алоҳида мусобақалар ўтказилди. Косонлик Абдураҳмон Маматқулов ҳамма рақибларидан устун келиб биринчи ўринни олди.

Республика мустақиллигига бағишлаб ўтказилган бу оммавий тадбир — кураш сайли унинг иштирокчиларида ҳам, минглаб томошабинларида ҳам завқ-шавқ уйғотди, қувонч устига қувонч ҳадя этди.

Х. МИРҲОДИЕВ.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи Н. С. САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: А. А. АБДУЛЛАЕВ, Ф. Й. АБДУРАҲИМОВА, И. Г. ВОЛКОВ, Д. М. ҒУЛОМОВА, С. С. ҒУЛОМОВ, З. И. ЕСЕНБОЕВ, А. И. КОВАЛЕВ [масъул котиб], Л. П. ҚАЮМОВ, Тоҳир МАЛИК, М. МУҲАММАДҚУЛОВА, С. Ф. МУҲИДДИНОВ [масъул котиб], Т. Э. НАЗАРОВ [бош муҳаррир ўринбосари], З. Қ. НОРМУҲАМЕДОВ, Л. Н. ПАК [бош муҳаррир ўринбосари], Т. Р. ПИДАЕВ, М. РУЗИМАТОВ, О. Р. САИДОВ [бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари], В. Н. СИГЕДИН, Ш. ТЕМУРОВ.

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64668. Буюртма № 5837.

118800 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри, 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 21.00. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12